
Bhushundi Ramayanam Purvakhanda 031-040

భుశున్దిరామాయణమ్ పూర్వఖండ ౦౩౧-౦౪౦

Document Information

Text title : Bhushundi Ramayanam Purvakhanda 031-040

File name : bhushuNDirAmAyaNam_pUrva_031-040.itx

Category : raama, bhushuNDirAmAyaNam

Location : doc_raama

Transliterated by : Vishal Pandey

Proofread by : Vishal Pandey

Description/comments : bhushuNDirAmAyaNam | pUrvakhaNDa | adhyAya 031-040||

Latest update : September 27, 2024

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

September 27, 2024

sanskritdocuments.org

భుశుణ్డిరామాయణమ్ పూర్వఖణ్డ ౦౩౧-౦౪౦

౦౩౧. రామరాసో నామ ఏకత్రింశోఽధ్యాయః ।

రామో హి వీక్ష్య శరదాగమపుల్లమల్లీ
వల్లీవనావృతమహీరుహ శోభికుజ్జాః ।
తా యామినీః సమదకామిజనావకీర్ణా
రస్తుం చిదేకరమణో హి మనశ్చకార ॥ ౧॥

స్వాం యోగశక్తిమవలమృష్య కృతప్రయత్న
స్తత్తత్పదార్థవిభవం సఫలం చిక్రీడుః ।
సచ్చిత్సుఖానుభవరూప రసాత్మకోఽపి
చిత్తోకవాసిసుఖదోఽనుచకార లీలాః ॥ ౨॥

పూర్ణస్తదా పరిదృఢోఽభ్యుదగాదుడూనాం
నాథః స తన్మనస ఇత్యవదంశ్చ వేదాః ।
ప్రాచీదిశో ముఖవిలిప్తనకుఙ్కుమశ్రీ
దీర్ఘాః శుచోఽపి విమృజన్ భువి వర్షణీనామ్ ॥ ౩॥

దృష్ట్వా ప్రభుః కుముదబన్ధమఖణ్డబిమృం
లక్ష్మీముఖాకృతిధరం నవకుఙ్కుమాక్తమ్ ।
భూయః ప్రమోదవనమస్య కలానురక్తం
రామో జగౌ కలపదం సుదృశాం మనోజ్ఞమ్ ॥ ౪॥

ఆకర్ణ్య తన్మూరలికానురవం మనోఽభూత్
ప్రోత్సాహవర్ధనకరం వ్రజవామనేత్రాః ।
శ్రీరామచన్ద్రకరముష్టినిబద్ధచిత్తా
దోయుః ప్రమోదవనమస్తి స యత్ర కామీ ॥ ౫॥

కామోద్ధతా జవవిలోలకబర్యుదార
కేయూరహారమణికుణ్డలమాస్యభూషాః
నద్యో యథా బలవిదారితదీర్ఘైలా

స్తా లోకవేదపథలఙ్ఘనపూరితాశాః ॥ ౬ ॥

కాశ్చిద్ దుహన్త్య ఉదితాః పరిముక్తదోహః
కాశ్చిత్ పచన్త్య ఇనతోఽనవతీర్య పాకమ్ ।
కాశ్చిత్ పతిప్రియసుతాన్ పరివేషయన్త్యః
కాశ్చిచ్ఛూనథ ముదా పరిపాలయన్త్యః ॥ ౭ ॥

శుశ్రూషయన్త్య ఇతరా పతినామభాజోఽ
శ్చన్త్యశ్చ కాశ్చన జవేన విహాయ తత్తత్ ।
కాశ్చిత్తనౌ ఘుస్పృణలేపనమాచరన్త్యః
కాశ్చిన్మృజన్త్య ఇతరా దృశమజ్ఞాయన్త్యః ॥ ౮ ॥

వ్యత్యస్తక్ష్మప్తవసనాభరణాశ్చ కాశ్చిద్
రామాన్తికం యయురనఙ్గశరౌఘవిద్ధాః ।
తా వార్యమాణవపుషః పతిభిః సుహృద్భి
ర్మిత్రైః సహోదరజనైః ఖలు బన్ధుభిశ్చ ॥ ౯ ॥

శ్రీరామవేణునినదాపహృతాన్తరాస్తాః
ప్రేమైకమోహిహృదయా నితరాం నివృత్తాః ।
కాశ్చిద్ గృహాన్తరగతా అనవాప్తయానా
రామం నిదధ్యురురుభావనిమీలితాఞాః ॥ ౧౦ ॥

భూయః సుదుఃసహవియోగజతాపతప్తా
ధ్యానావక్లప్తపరిరమ్భసుఖాబ్ధిమగ్నాః ।
సాక్షాత్ తమేవ పరమాత్మసుఖానుభూతిం
జారేతిభావనజుషోఽపి నివృత్తబన్ధాః ॥ ౧౧ ॥

హిత్యా గుణవ్యతికరాత్మకమర్త్యదేహం
ప్రాపుః ప్రమేయబలతో యతినామలభ్యమ్ ।
తాః కామినీర్నిశి వనే విజనే సమీప
మభ్యాగతాః స్మరశరార్తహృదోఽపి వీక్ష్యః ॥ ౧౨ ॥

ఈశః పరాశయవిదప్యమలేన వాచాం
వృన్దేన మోహమతులం జనయన్నువాచ ॥

శ్రీరామ ఉవాచ ।
సుస్వాగతం వ ఇహ దారశిరోమణీనాం మత్తః

కిమీప్పితమితి బ్రువతానురక్తాః ॥ ౧౩॥

కశ్చిదప్యజేషు పశుపాలనికేతనేషు
వర్షర్తి వార్తమభితో సదుపాశ్రయేషు ।
తద్వ్యాత యద్విసమయే యదిహాభ్యుపేతా
మత్సన్నిధౌ కులవధూజనశక్కునీయే ॥ ౧౪॥

సౌందర్యవాంశ్చ తరుణశ్చ సువిగ్రహోఽహం
కిం వః ప్రభూతవనవిశ్వసనక్రియార్హః ।
ఏషా నిశా భయకరా భయదాతిసంక్భ్య
సత్వాఙ్కితా శశికరైర్విశదీకృతాత్మా ॥ ౧౫॥

గోష్ఠం ప్రతి ప్రజత నేహ చ వర్తితవ్యం
స్త్రీభిః పరిస్ఫురదురోజభరాలసాభిః ।
యుష్మాకమాప్తసుహృదాః పితృమాతృపుత్ర
భ్రాతృప్రియప్రముఖబంధుగణా విమృగాః ॥ ౧౬॥

అప్రాప్య వశ్చ కులితా భవితార ఏవ
తస్మా కురుధ్వమియతోమతివృత్తిముచ్చైః ।
దృష్టం ప్రమోదవనమృత్యధిరాజజుష్టం పూర్ణం
నిశాకరకరప్రకరావకీర్ణమ్ ॥ ౧౭॥

నితోత్తరఙ్గసరయూసలిలానిలౌఘ
వ్యాలోలకుఙ్కతరుపల్లవరాజిశోభి ।
తస్మాద్ ప్రజం ప్రజత మా చిరమత్ర సాధ్వ్యః
శుశ్రూషత ప్రియతమాన్ బహుమానపూర్ణమ్ ॥ ౧౮॥

క్రన్దన్తి వత్సనివహః శిశవశ్చ వస్తాన్
స్తన్యాన్నిదధ్వమనుదుహ్యత ధైనుకాని ।
మత్స్నేహపాశవినిబద్ధహృదో భవత్యః
ప్రాప్తాస్తదేతదుపపన్నతరం సమన్తాత్ ॥ ౧౯॥

ప్రియస్త ఏవమపి కేఽపి జనా విశేషా
యేషామహం స్వజనబన్ధుధనాదిభూమా ।
యద్భర్తునేవనమత్రైతవతః స్వధర్మః
స్త్రీణామితి ప్రసభమాహ చ వైదికీర్ణిః ॥ ౨౦॥

తత్కిం ప్రబోధ్యమితరాననువృత్తి సాధ్యం
యుష్మాసు సాహజికధర్మధియా సతీషు ।
శీలోరితోఽపి భగలేశవివరితోఽపి
వృద్ధోఽపి జాతజడిమోఽపి సదామయోఽపి ॥ ౨౧॥

శ్రీనిర్గతోఽపి పతిరేవ పరాయణం స్యాత్
స్త్రీణామితి ప్రకథనం భవతీషు కిం స్యాత్ ।
స్వర్గాపవర్గకుశలప్రతికూలభూతం
పూర్వప్రభూతయశసోఽపి విలోపకం చ ॥ ౨౨॥

దుఃసాధ్యమస్థిరమతీవ భయావహం చ
నిన్ద్యం చ జారసురతం కులకామినీనామ్ ।
భావో మయి శ్రవణకీర్తనచిన్తనాద్యై
రన్యత్ర దర్శనమపి ప్రకటం భవేన్నః ॥ ౨౩॥

కిం సన్నికర్షమితరే భువనే లభేయుః
పూర్వార్జితైః సుకృతకోటిభిరభ్యుపేతాః ।
తద్యాయమక్షిభిరిదం మమ రూపముచ్చై
ర్దృష్ట్యాంప్రేతప్రణయపర్వతభారఖిన్నాః ॥ ౨౪॥

మోహాత్ ప్రయాత మదనుస్మరణేన తృప్తా
స్తత్రైవ వః సుఫలమేష్యతి గేహధర్మః ।
ఇత్యప్రియం నిజమనోరథవిఘ్నభూత
మాకర్ష్య భూపతికుమారవచోఽప్రమేయమ్ ॥ ౨౫॥

భిన్నప్రభావమనసోఽతివియోగతప్తా
శ్చిన్తామవాపురుపజాత మహార్తిమోహాః ।
వక్త్రాణ్యవాఞ్చో బహుదుఃఖభరానువిధ
శ్వాసానుశుష్యదధరాణి విధాయ బధ్వః ॥ ౨౬॥

అజుష్ఠసాగ్రచరణేన భువం లిఖన్త్యై
వాష్టైః సకజ్జలకణైః కుచలేపమార్గాః ।
తూష్ణిం బభూవురథ తన్నయనే విమృజ్య
భూయిష్ఠరోచనభరోపహతే మృగాక్ష్యః ॥ ౨౭॥

రామం తదర్థవినివర్తితతోకవేదాః
ప్రోచుః సగద్గదగిరః ప్రసభం ప్రవీణాః ।

గోప్య ఊచుః ।

నైవం ప్రియో వదతి కశ్చన సున్దరేన్ద్రో
త్వం యద్భ్రవీషి వచనం త్వభిలాషశూన్యమ్ ॥ ౨౮ ॥

జానీమహే నను కయాపి సపత్నభావా
దస్మద్విషద్ధృదయయా పరిశిక్షితోఽసి ।
కూరం వచః కథయతా భవతా హరిణ్యో
వ్యాధోత్తమేన చ యథా కిమమూర్న విధాః ॥ ౨౯ ॥

కిం కుర్మహే వయమనన్యగతిం ప్రపన్నా
స్తత్త్వం న చార్హసి నృశంసతయేతి వక్తుమ్ ।
శ్రీరామచన్ద్ర చరణామ్బుజమూలమాప్తాన్
భక్తాన్ భజన్యవిరతం కృపయా సమేతః ॥ ౩౦ ॥

త్వం నస్తితిక్షసి తదేతదతీవ నార్హ
దేవోత్తమన్య భవతః పురుషోత్తమన్య ।
ప్రేయాంస్త్యమేవ జగతాం నిజబన్ధరూపః
స్వాత్మా పరాయణమతః ప్రణయం విదధ్మః ॥ ౩౧ ॥

కిం పత్యపత్యసుతబన్ధసుహృద్భిరన్యై
స్త్యయ్యాత్మని ప్రణయిని ప్రియతాన్పదైస్తైః ।
కిం దేహగేహవిభవైః పరమార్తిభూతై
స్త్యాం యే వినా నిరయశోకభరం జషన్తి ॥ ౩౨ ॥

త్వం చేత్ సమగ్రమభవః సుఖవారిరాశేః
సర్వస్వమేవ యదిదం నఖతః శిఖాగ్రమ్ ।
పూర్వం జహార హృదయం హరిణేక్షణానాం
హాసావలోకనసుధారసలేశదానైః ॥ ౩౩ ॥

శ్రీపూర్ణచన్ద్రరచనావచనైరిదాసీం
యన్నో నివారయసి తత్తవ నైవ యుక్తమ్ ।
బిమ్బాధరాశ్రయసుధారససేచనేన
నో జీవయన్యతనుతాపభరేణ తృప్తాః ॥ ౪౩ ॥

అస్మాన్ నిజాఙ్గీసరసీరుహమధ్యయానా
భూయోఽప్యనన్యగతికాః కతిచిన్మృగాక్షిః ।

నో చేద్వయం విరహపావకమధ్యభూరి
జ్వాలావలీవలితవిగ్రహభస్మభూతాః ॥ ౩౫॥

ధ్యానేన తే చరణయోః ప్రతివిష్టచిత్తా
భూయాస్మ యోగిన ఇవాత్మని సంవిలీనాః ।
సీతాపతే యది భవంతమృతేఽన్యసం
స్వప్నైఽపి వాఞ్చతి మనోజవశం మనో నః ॥ ౩౬॥

తర్హి త్వదజ్ఞితలమబ్ధిసుతానమేతం
సద్యః స్పృహామ నిజసత్త్వవిశోధనాయ ।
యత్తే ప్రమాదవననాథ వృతం తులస్యా
యోగీన్ద్రమానసవిభూషితరాజహంసమ్ ॥ ౩౭॥

తన్నస్త్రిలోకశరణం చరణారవిన్దం
తాపత్రయార్తిహరణార్థముపార్థయామః ।
తస్మాద్వయం జనకజారమణ త్వయాద్య
కార్యా అనన్యగతయస్తు నిజానుచర్యః ।
త్యాజ్యా న కర్హిచిదనఙ్గఖలావసన్నా
స్తావదృక్కథం న శరణం శరణాగతానామ్ ॥ ౩౮॥

ఏతత్తవాన్యమలకభ్రమరావిజష్టం
మధ్యస్ఫురన్మకరకుణ్డలగణ్డశోభమ్ ।
బిమ్బాభరం హసితవల్ల విలోకయన్త్యః
కృష్ణాన్య కామకరముష్టినివిష్టచిత్తాః ॥ ౩౯॥

సీతాకరోరకుచకుమ్భవిలిప్తభూయః
కాశ్మీరకల్కరుచిరజ్ఞానమజ్ఞు వక్షః ।
భూయో భుజౌ చ భుజగాధిపభోగభాజౌ
బిభ్రాణ ఏవ హృదయం మదయన్యమన్దమ్ ॥ ౪౦॥

ఆకర్ణ్య తే భువనభూషణ వేణునాదం
నిత్యావరుద్ధమకరధ్వజమూలమన్తమ్ ।
కా స్త్రీ విహాయ కరినాని కులవ్రతాని
దానీభవిష్టుహృదయా న చలేత్ త్రిలోక్యామ్ ॥ ౪౧॥

గావో మృగాశ్చ విహగాశ్చ మహిరుహాశ్చ
వల్లీవనాని చ నిజైర్నయనైర్నిరీక్ష్య ।

స్పృష్టా చ తావకవపుర్భువనాద్వితీయం త్వం
హర్షోక్తరేణ విసరత్పులకా బభూవుః ॥ ౪౨॥

త్వం సర్వతస్త్రిభువనార్తిసమూహహారీ
జాతోఽసి సమ్ప్రతి మహాపురుషాఙ్కజుష్టః ।
తన్నో నిజైకశరణాః కరుణాం విహాయ
విక్రీయ మన్మథకరే కిము నిర్వృతోఽసి ॥ ౪౩॥

ఇత్యాకలయ్య కరుణాని వచాంసి తాసాం
యోగేశ్వరేశ్వరకిరీటనిఘృష్టపాదః ।
రామః ప్రహృష్య సకలాః వ్రజవామనేత్రాః
స్వాత్మాశ్రయోఽపి నిభృతం రమయాఞ్చకార ॥ ౪౪॥

తాభిర్యుతః స భగవాన్ కమనీయమూర్తిః
పారేపరార్థశతపఞ్చశరావతారీ ।
రేజే పరస్పరితకాన్తివిశేషజుష్టో మధ్యే
తమాల ఇవ కాఞ్చనవల్లరీణామ్ ॥ ౪౫॥

శరత్సమయచన్ద్రమసం తదంశు
వ్యాప్తాన్తరం కుముదకాననమధ్యమస్థమ్ ।
తాం కౌముదీం చ స జగౌ లలనాజనస్తు
శ్రీరామనామ వివిధస్వరయుక్తమేకమ్ ॥ ౪౬॥

గోపీజనైః స్వరభృతైరుపగీయమాన
ఉద్గాయమాన ఉదితస్వరభృత్స్వయం చ ।
గోపాఙ్గానాశతకయాథపతిః స్రజా చ
శ్రీవైజయన్త్యభిధయా పరిశోభమానః ॥ ౪౭॥

శ్రీమత్ప్రమోదవనమణ్డలయోగ్యలక్ష్మీ
కాన్తో వ్యరోచత చిరం విచరన్ సమన్తాత్ ॥ ౪౮॥

జ్యోత్స్నామృతప్రవిశదం పులినం సరయా
ఆవిశ్య గోకులనికేతవరాఙ్గాభిః ।
అక్షుబ్ధధీరరమణప్రవరాభికః స
నిఃశేషకోకజకలాకుశలో రమేశః ॥ ౪౯॥

ఉత్సక్తసక్తపరిరమ్భణచుమ్బనాస్య

హాసావలోకననిఘర్షణమర్చనాద్వైః ।

నర్మప్రహాసనవిలాసవికర్షణాభిః

సంస్తభ్య వీర్యమబలా రమయాఞ్చకార ॥ ౫౦॥

క్వచిత్ కుఞ్జ శయ్యాశతమవకరోద్భోగకృతయే

క్వచిద్ భూమౌ విశ్వాధికరమణమానైకకలయన్ ।

క్వచిత్ కుఞ్జావాసాఙ్గణలసితకౌశల్యకలితో

మనోజన్యోత్సాహం యది రుచదదౌ రాఘవవరః ॥ ౫౧॥

ఏవం తాస్తేన లోకోత్తరమదనచమత్కారభూమ్నా సుఖేన

రామేణ క్రీడ్యమానా వ్రజహరిణదృశో భూరిలీలామనోఙ్గాః ।

అన్యోన్యం లబ్ధమానాః కలితరతికలా దర్శయన్త్యః స్వకీయం

ప్రావిణ్యం భూరి చక్రః కిమపి రఘుపతౌ కాముకే దర్పభావమ్ ॥ ౫౨॥

కాచిన్మానే రఘుపతిం పాతయామాస పాదయోః ।

కాచిత్ప్రణామయామాసం ముఖమధ్యకృతాఞ్జలిమ్ ॥ ౫౩॥

కాచిత్సంస్కారయామాస దాసీవన్నిజవిగ్రహమ్ ।

కాచిదుద్వర్తయామాస లేపయామాస కాచన ॥ ౫౪॥

కాచిత్ప్రసాదయామాస కేశాన్ కఙ్కతికాకరా ।

కాచిచ్ఛ వితథాం వేణీం గ్రన్థయామాస రాఘవమ్ ॥ ౫౫॥

కాచిచ్ఛ గుమ్ఫయామాస కటిభూషణమాలికామ్ ।

కాచిన్నియోజయామాస ప్రసూనావచయే ప్రియమ్ ॥ ౫౬॥

కాచిద్భూషణసన్ధోహం దేహేష్వర్పయితుం హరిమ్ ।

కాచిచ్ఛ కథయామాస భాం నయస్వ వనాద్వనమ్ ॥ ౫౭॥

సర్వాసాం వచనం చక్రే జానకీవ రఘూద్వహః ।

తాశ్చ సర్వా వవృతిరే జానకీవత్ ప్రియోత్తమే ॥ ౫౮॥

అన్యోన్యం సుదృఢః ప్రేమా వవృథే ప్రతివాసరమ్ ।

తతస్తా మేనిరే దృప్తాః స్వాత్మానమధికం ప్రియాః ॥ ౫౯॥

కదాచిద్రామ ఏకాస్తే సీతాయా రమణేచ్ఛయా ।

తాసాం సఙ్ఖాతదర్పణాం మధ్యే చాస్తరధీయత ॥ ౬౦॥

ఇతి శ్రీమదాదిరామాయణే బ్రహ్మభుశుణ్డసంవాదే రామరాసో నామ ఏకత్రింశోఽధ్యాయః ॥
౩౧॥

౬౦/౧౩౪౯

౦౩౨. రామరాసో నామ త్రయంస్త్రింశోఽధ్యాయః ।

అర్నాహతే రసికనాయకశిర్షరత్నే
రామే రమారమణమాత్రరసాభిరామే ।
రామాః ప్రభూతవిరహార్తిభరే నిమగ్నాః
స్వాఙ్గాని వోధుమశకన్నహి తాస్తదానీమ్ ॥ ౧॥

అన్యోన్యమీక్షణపరాః శ్వసితానిలౌఘ
చింతాస్తరస్థవిరహానలకీలదగ్ధాః ।
నో కిఞ్చనాభిలపితుం స్మరవాణవిధ్ధాః
శక్యా బభూవురపమృత్యుభయాత్త్రసన్త్యః ॥ ౨॥

రామస్య మన్మథకలారసికస్య తాస్తా
లీలాః స్మరన్త్య ఉరుజాతవియోగతాపాః ।
ఆభీరికాః సపది తన్మయతామవాపు
ర్యేన ప్రియోఽహమితి చేతసి మేనిరేఽమూః ॥ ౩॥

యాశ్చావలోకహసితేక్షణభాషణాది
ప్రైకాత్మ్యమేత్య రఘువంశవిభూషణేన ।
ఉన్మత్తవత్ ప్రతిదినం వనితా విచేరుః
ప్రేమోదయేన విపినాద్విపినం విశన్త్యః ॥ ౪॥

క్వచిద్ధనన్త్యో గాయన్త్యో ధావన్త్యః క్వాపి సంహతాః ।
క్వచిదాకాశమాలిఙ్గ్య భవన్త్యః ప్రేమవిహ్వలాః ॥ ౫॥

క్వచిదుచ్చైః క్రీడమానాః అన్యోన్యబద్ధబాహవః ।
కేచిత్పరస్పరోన్మన్దైర్విశన్త్యః కుఙ్కమన్దిరమ్ ॥ ౬॥

ఇత్యేవం సుఫలారమైర్భ్రమన్త్యో విరహాతురాః ।
ప్రమోదవిపినాన్తఃస్థాన్ ప్రపచ్ఛుస్తా వనస్పతీన్ ॥ ౭॥

భో అశ్వత్థ మహాబాహో వనస్పతిపతే త్వయా ।
క్వచిద్ దృష్టో రఘుపతిరస్మాకం చిత్తతస్కరః ॥ ౮॥

కృచిద్వటతరో దేవ బహుపాదవిరాజిత ।

కృచిద్ దృష్టో న వా రామో హృత్వా నో హృదయం వ్రజన్ ॥ ౯॥

భో భో అశోకవిటపిన్ బహుభద్రకారిన్

కింస్విద్యుతోకి భవతా రసికోత్తమః సః ।

యస్యాజ్ఞిపాణిమధురాధరకోమలాని

జానాతి సమ్ప్రతి పరం తవ పల్లవాని ॥ ౧౦॥

భో చమృకద్రుమ కిమప్యథ పృచ్ఛమాన

స్త్వం కిం ధునోషి కరపల్లవసజ్జమేవ ।

పుష్పాణి తే రసికరాఘవపుజవస్య

పీతామ్బరేణ సదృశాని విలోకయామః ॥ ౧౧॥

భో నాగకేశర మహీరుహనాగభూత

పున్నాగ కిన్ను యువయోర్యోవదితో న వాభూత్ ।

ప్రీడా మనాంసి ఖలు సః ప్రణయేన రామో

విక్రీతవాన్ మనసిజస్య ఖలస్య హస్తే ॥ ౧౨॥

ఆన్ద్రాతక త్వమపి రక్తదలోఽసి నూనం

మన్యే కృచిద్ రఘువరేణ కరే గృహీతః ।

కచ్చిత్ పరోపకరణేఽపి విచక్షణోఽసి

యన్నామ తే కురవకేతి భువి ప్రసిద్ధమ్ ॥ ౧౩॥

యోఽస్తః ప్రమోదవనవాసిని సేవకానాం

కల్యాణకారిణి తులస్యమరేన్ద్రవన్ద్యే ।

అస్మాన్నిహత్య తవ దేవి పతిః స రామో

యాతః కృచిన్న విదితో విపినాన్తరేఽస్మిన్ ॥ ౧౪॥

హే ఆలి మాలతి మహాసఖి మల్లికేఽస్మ

చ్చిత్తప్రసాదనపరే నవజాతివల్లి ।

అస్మానివ ప్రియతరో వత రాఘవేన్ద్రో

యుష్మానపి వ్యథితవాన్ విరహం ప్రదాయ ॥ ౧౫॥

భో భో తమాలవిటపిన్ బహుధాని దృష్టః

కిం పృచ్ఛనీయమసకృద్భవతే వతేదమ్ ।

యద్రాఘవేన్ద్రజలదోత్తమసజ్జమేన

జాతోఽసి మేచకవపుః కపటైః ప్రవృద్ధః ॥ ౧౬ ॥

పనసద్రుమ కస్మాత్త్వమస్థానే ఫలితోఽసి భోః ।

జానీమహే రాఘవేన్ద్రసంజ్ఞాత్ సజ్ఞాతసమ్భ్రమః ॥ ౧౭ ॥

రసాల భవతో రమ్యా మజ్జురీః శిరసా దధత్ ।

కౌశల్యానన్దనః కాన్తః క్వ యాతస్తద్వదస్వ నః ॥ ౧౮ ॥

పీలుప్రియాలమధుకాసననాగరజ్జ

శ్రీరామపూగతరుతాలకదమ్బసాలాః ।

కచ్చిద్వనేఽత్ర విచరన్ జనకాత్మజేశో

దృష్టో న వా హృదయహారకతస్కరో నః ॥ ౧౯ ॥

ధన్యే ప్రమోదవనసన్తతశోభమానే

హే నర్మదే సరయు హే సఖి సూర్యకన్యే ।

కామోద్ధతస్తవ తటాన్తనిరీక్షణోత్కః

శ్రీరామచన్ద్రరసికోఽత్ర కిమభ్యుపేతః ॥ ౨౦ ॥

మాతః ప్రమోదవనశోభనికుజ్జాభూమే

కిన్ను త్వదీయసుకృతం వయమీరయామః ।

రోమాఞ్చితాసి నవశాద్వలకైతవేన

రామాఙ్గసంక్లసుఖితా ప్రణయోత్కరేణ ॥ ౨౧ ॥

హే కృష్ణసార లలనా న భవాదృశినా

మస్మత్సఖీ సముచితా నను వృత్తిరేషా ।

ఏకాన్తతో యదసకృద్విపులైః కటాక్షైః

కాన్తం ప్రపశ్యథ వధూజనవఞ్చశీలమ్ ॥ ౨౨ ॥

సఖ్యో లతా న భవతోఽషు కృతః స్వబుద్ధ్యా

శాఖాశతైర్విటపిభిః పరిరమ్భ ఏషః ।

ఉదీప్య కిన్ను వికసత్కుసుమాక్షిరన్తైః

కాన్తాకుచగ్రహపరం రసికేన్ద్రరత్నమ్ ॥ ౨౩ ॥

జానీమహే బహులసౌరభసారిలిజ్జా

దేతాస్యపాయపదపీం ఖలు రాఘవేన్ద్రే ।

తస్య ప్రియాకుచవిలిప్తసచన్ద్రసార

కాలాగురుద్రవగుణైరిహ వాతి వాయుః ॥ ౨౪ ॥

ఏతాః ప్రమోదవనవల్లయ ఏవ ధన్యా యా
 దూతికాభిరలిసీభిరుపాత్తమన్త్రాః ।
 శ్రీరాఘవేన్ద్రవిలసత్తనుసగ్గిసీభి
 ర్వాఞ్చిన్ది భోగమతులం వయమేవ యద్వత్ ॥ ౨౫॥

రే భూరుహాః కథయత క్వ గతః స చౌరః
 శ్యామః సుతీక్ష్ణనయనేషుధిపూర్ణబాణః ।
 ప్రాప్యేత చేతప్రణయరజ్జశతేన బద్ధా
 స్థాప్యోఽధునా నిజనికేతన మధ్య ఏవ ॥ ౨౬॥

ఏవం ప్రియం విచిన్వన్తో గోప్యో విశ్లేషభీరవః ।
 అపశ్యన్ భూరిశః పత్యుః పదాని విపినాన్తరే ॥ ౨౭॥

తా రేఖయోర్ధ్వగామిన్యా ఉచ్చైర్వజ్జాఙ్కశాదిభిః ।
 విజ్ఞాయ వల్లభస్యైవ ప్రోచుర్వచనమాదరాత్ ॥ ౨౮॥

తస్యైవ తస్కరేన్ద్రస్య పదాన్యేతాని కాననే ।
 శక్తచక్రాముజాద్యజ్కైరక్కితాని ప్రపశ్యత ॥ ౨౯॥

దక్షిణస్య పదోఽఙ్గుష్ఠమూలే చక్రం విరాజతే ।
 అస్మాదృశీనాం నమ్రాణామగ్గోచ్ఛేదన హేతవే ॥ ౩౦॥

మధ్యమాఙ్గులిమూలేతు భాతి కమలలాఞ్చనమ్ ।
 అన్మచ్చిత్తద్విరేఫాణాం లోభనాయాతిశోభనమ్ ॥ ౩౧॥

పద్మస్యాథో ధ్వజం భాతి సర్వానర్థజయధ్వజమ్ ।
 కనిష్ఠామూలతో వజ్రం భాతి పాపాద్రిభేదనమ్ ॥ ౩౨॥

పారిమధ్యేఽఙ్కుశో భక్తచిత్తేభవశకారకః ।
 భోగసమృన్నయం ధత్తే యవమఙ్గుష్ఠపర్వణి ॥ ౩౩॥

అథ వామపదాఙ్గుష్ఠమూలభక్తోన్ముఖం దరమ్ ।
 సర్వవిద్యాప్రకాశాయ దధాతి భగవానసౌ ॥ ౩౪॥

పద్మాదీన్యపి చిహ్నాని దృశ్యన్తే దక్షపాదవత్ ।
 ఏతత్పదానుసారేణ గవేష్యో రఘునన్దనః ॥ ౩౫॥

అత్రైవ కాననే క్వాపి ప్రియయా సహ వర్తతే ।
 ఇత్యుక్త్వా గోపవద్ధస్తాస్తత్పదానుసృతిం క్రమాత్ ॥ ౩౬॥

అన్వయుః సాన్యవిపినే సమస్తా విరహాతురాః ।

ప్రియాపదైః సుప్యక్తాని తత్రైక్షన్త ప్రజాజ్ఞనాః ॥ ౩౭॥

మధ్య ఏవావిరభవత్ కాసౌ ధన్యతమా వధూః ।

అనే విన్యస్య దోర్వల్లిం సహ గచ్ఛతి యామునా ॥ ౩౮॥

ఇయం హి సహజానన్దకేలీనిర్వృతమానసా ।

అస్మాన్ హిత్యా యదాసక్తః క్రీడతే ప్రజవల్లభః ॥ ౩౯॥

సహజానన్దినీ నామ శక్తిరేషైవ కామినీ ।

సా వల్లభమనాశ్రాన్తం రమయత్యనురాగిణీ ॥ ౪౦॥

పరస్పరాసక్తబాహుదణ్డాభ్యాం విధిపూర్వకమ్ ।

అత్ర విక్రీడితం తాభ్యాం భ్రమణాక్రీడనాభిధమ్ ॥ ౪౦॥

అత్ర భూషాసమారోపః ప్రియాయాః ప్రేయసా కృతః ।

పరస్పరం సమ్ముఖస్థౌ దృశ్యేతే లలితైః పదైః ॥ ౪౧॥

అత్రాభ్యాం రచితా కేలిః పుష్పావచయనాభిధా ।

విసా పార్జితలన్యాసం పదాన్యేతాని పశ్యత ॥ ౪౩॥

అత్ర స్థిత్యా కృతాస్తాభ్యాం విచిత్రాః కుసుమస్రజః ।

స్వం స్వం చాతుర్యవిభవం దర్శయద్భ్యాం పరస్పరమ్ ॥ ౪౪॥

అత్ర ప్రియేణ ప్రేయస్యాశ్చక్షుషో రజ్జనం కృతమ్ ।

స్పష్టం పక్కైరుహం పత్రం ప్రోఞ్ఞనైర్మలినీకృతమ్ ॥ ౪౫॥

అత్ర ప్రియః స్వప్రియాయై ప్రాదాత్తామ్బులవీటికామ్ ।

చూర్ణం ఖదిరసారం చ దృశ్యతాం పతితం భువి ॥ ౪౬॥

అత్రాభ్యాం రచితం సౌఖ్యం మన్మథోత్సవదాయకమ్ ।

పద్యపత్రమయీ శయ్యా వ్యత్యస్తా దృశ్యతే స్త్రియః ॥ ౪౭॥

అత్ర ప్రియాభిరువ్యైవ ప్రేయస్యా పురుషాయితమ్ ।

దృశ్యతేఽన్తః ప్రియవపుః పరితః ప్రేయసీపదే ॥ ౪౮॥

స్తస్తాని నవపుష్పాణి విగ్రన్థికబరాన్తరాత్ ।

అహో హారలతా భగ్నా విక్రీర్ణా మణయోఽమలాః ॥ ౪౯॥

తాం కోమలాఙ్ఘ్రికమలామిహ ఖిద్యమానా

మనే నిధాయ దయితామిహ నీతవాన్ సః ।

నాతః పరం పరిలసన్తి పదాని యస్యాః
స్వాధీనతాగుణవశీకృతవల్లభాయాః ॥ ౫౦॥

ధన్యాః పరం యువతయో రఘునన్దనస్య
భర్తుః పదామ్బురుహసమ్భవరేణవోఽమీ ।
యాం పద్మయోనిరఘహస్యవ ఈశ్వరశ్చ మూర్ధ్నా
దధాతి కమలా చ నితాన్తభక్తై ॥ ౫౧॥

యాం కాముకో రసితవానితరాం విహాయ
భూయో వియోగభరకాలదవాగ్నితప్తాః ।
సాత్మానమభ్యధికమానమమస్త సమ్యక్
స్త్రీణాం నిజాయనజషాం ప్రమదేతరాసామ్ ॥ ౫౨॥

భూయోఽబ్రవీచ్ఛ ఖలు సా ప్రియ పారయామి
నో గన్తుమధ్వని నికుజ్జువిశీర్ణపర్ణే ।
ఆరోప్య సమ్ప్రీతి నిజాంసమితో నయేశ్చే
త్సుక్తః ప్రియశ్చ సహసా విదధౌ తథైవ ॥ ౫౩॥

తతోఽన్తరితవాన్ రామః సహజానన్దవిగ్రహాః ।
తస్యై నిజవియోగోత్థాం వేదనామనుభావయన్ ॥ ౫౪॥

తతస్తు తాః పద్మదృశః సమస్తా
యావద్రహస్యం దయితస్య మత్వా ।
నాగ్రే ప్రవృత్తాశ్చలితుం సాఽపి తావత్
ప్రియోత్తమాభిర్దదృశే ప్రేయసీభిః ॥ ౫౫॥

ప్రియస్య విశ్లేషభరేణ భిన్నా
శూన్యాదిశశ్చకితం వీక్ష్యమాణా ।
పునః పునః స్వల్పదురాత్మభావం
దర్పం చ సజ్జ్ఞస్త్యై విలజ్జమానా ॥ ౫౬॥

హా నాథ హే రమణ సున్దరవర్యధుర్య !
ప్రేష్ఠ ప్రియ ప్రియతమ ప్రణయామృతాబ్ధే ।
దాసీం విహాయ నను మాం నివిడే నికుజ్జో
క్వాసీతి దీనవచనైరనునాథమానా ॥ ౫౭॥

సా తాన్ ప్రజాభీరవధూసమూహానా

పృచ్ఛమానాన్ స్వపతేరుదన్తమ్ ।
సర్వస్వహేతుం కథయాన్చకార
శ్రీః స్వస్య మానం చ తథావమానమ్ ॥ ౫౮॥

తయోక్తమాకర్ణ్య మృగీదృశస్తా
జగ్ముః పరం విస్మయమాత్రహాసాః ।
తయా సమేతాశ్చ పునస్తథైవ
వియోగభారవ్యధితా బభూవుః ॥ ౫౯॥

ఉన్మత్తవత్తత వనాద్వనాన్తరం
గవేషయన్త్యై రఘునన్దనం ప్రియమ్ ।
తద్ధ్యానతస్తన్మయతామవాప్య
తాన్తస్యైవ లీలాం వ్యదధుః పరాత్మనః ॥ ౬౦॥

కస్యాశ్చిద్రాక్షసీయన్త్యా రామాయన్త్యపిబత్సనమ్ ।
ఖట్యాయన్తీం పరామన్యా తోకాయిత్యా పదాహనత్ ॥ ౬౧॥

దైత్యాయన్తీ పరా కాచిత్ కృత్వారామార్భభావనామ్ ।
జహార జానుసమ్మర్దైరిజన్తీం నూపురస్వనైః ॥ ౬౨॥

రామాయన్తీ బభూవాన్యా గోపాయన్త్యశ్చ కాశ్చన ।
సర్పాయన్తీం ఖగాయన్తీ జఘాన నిజవిక్రమైః ॥ ౬౩॥

వేణం క్వణన్తీమన్యా తు కాచిచ్ఛానుజగౌ స్వరైః ।
రామాయన్త్యాజహావాన్యా నామ్నాన్యాం ధేనుకాయతీమ్ ॥ ౬౪॥

తత్రైకా లక్ష్మణాయన్తీ భరతాయన్తీ తథా పరా ।
శత్రుఘ్నాయన్త్యథో కాచిద్రామేన్ద్రం పరివవృరే ॥ ౬౫॥

అన్యా మాఙ్గల్యకాయన్తీ గవేన్ద్రాయన్త్యథోఽపరాః ।
రామాయన్త్యభిశుశుభే వ్రజే తం మాతరౌ యథా ॥ ౬౬॥

మాభైసురిన్ద్రకోపేన త్రాతాహం నను రాఘవః ।
వర్షర్తుః ప్రలయాసారా ఇత్యుక్త్వా నిదధేఽమృరమ్ ॥ ౬౭॥

శుచౌ పశ్యత గోపాలా దావాగ్నిం విశ్వతోముఖమ్ ।
చక్షూష్యపి దధధ్వం చేత్ క్షేమమాప్తుమిహేచ్ఛథ ॥ ౬౮॥

ఇత్యుక్త్వా రామమాత్మానం మత్వా కోరకితాననా ।

పపా నిమేషమాత్రేణ సర్వానాశ్వాస్య పావకమ్ ॥ ౬౯ ॥

కాచిద్ భుజ్జమామన్త్యాః కస్యాశ్చిన్మస్తకేనటత్ ।
సముద్రం గచ్ఛ దుష్టాహా భాషమాణా రుషారుణా ॥ ౭౦ ॥

కాచిద్దామ్నా బబన్ధాన్యాం ద్రుమాయన్త్యాశ్చ మూలతః ।
సా చ తాం పాతయామాస స్తువన్తం వివిధైః స్తవైః ॥ ౭౧ ॥

ఏవం తన్మయతామేత్య తల్లీలా వ్యదధుః క్రమాత్ ।
గవేషయన్త్యో విపినాద్విపినాన్తరమాయయుః ॥ ౭౨ ॥

యావద్వనలతాకుజ్జే చన్ద్రజ్యోతస్సా న దృశ్యతే
తతోఽన్ధకారగహనం వనం వీక్ష్యాతిగహ్వరమ్ ।
సర్వా నివవృతుస్తస్మాత్ప్రచఘ్నమానా లతాద్రుమాన్ ॥ ౭౩ ॥

తమేవ కాన్తం మనసి స్మరన్త్య
స్తమాలపన్త్యశ్చ బహిః సమక్షమ్ ।
తస్యైవ చేష్టా విదధన్త్య ఉచైః
స్తదాత్మికా నాత్మగృహాణి సస్మరుః ॥ ౭౪ ॥

పునర్నివృత్తాః పులినే సరయా
యత్ర ప్రియేణాభిరతా పురాభూః ।
సమేత్య సర్వాః స్వరమూర్చ్ఛనాభి
ర్జగుర్యథా కిన్నరవర్యవధ్వః ॥ ౭౫ ॥

ఇతి శ్రీమదాదిరామాయణే బ్రహ్మభుశుణ్ణసంవాదే రామరాసో నామ ద్వాత్రింశోఽధ్యాయః
॥ ౩౨ ॥

౭౫/౧౪౨౪

౦౩౩. రామరాసో నామ త్రయంస్త్రింశోఽధ్యాయః ।

గోప్య ఊచుః

జయతి ప్రియ జన్మభృతా భవతా
సరయూతటభూమిరుదఞ్చాశుభా ।
త్వదుదారముఖేన్దువిలోకనజం
పరిదీప్యతి యత్ర ముదాం ప్రసరః ॥ ౧ ॥
అథ చేద్బహులార్తిరిహస్తి పతే

భవదేకపరాస్వబలాసు భృశమ్ ।
రఘునన్దన సాపి పరం భవతా
పరిహార్యతమా స్మితపూర్వదృశా ॥ ౨॥

అథ యాధ్వసహస్ర వియోగభవా
ప్రియ నార్తిరసౌ హ్రియతే భవతా ।
తద్విహైష్యతి సన్తతముజ్జ్వలతః
కరుణారస ఏవ కఠోరతరమ్ ॥ ౩॥

ప్రలయాభ్రగణాద్ధవవహ్నిభరాత్
పవనప్రచయాద్వివిధారిభయాత్ ।
పరిరక్షితవానసి నః ప్రణయిన్
విరహార్తిమహాభయభోగకృతః ॥ ౪॥

అపి పద్మభవాదిభిరర్థిత
ఇత్యుదయత్వమితోఽసి కకుత్స్థకులే ।
ధరణీభరసంహరణాయ తథా
నిజభక్తజనామితదుఃఖకృతే ॥ ౫॥

తదిదం స్వజనాభయదానదృఢం
సకలేప్పితపూరణకల్పితరుమ్ ।
నిజపాణిమిమం పురుషోత్తమ నః
శిరసి ప్రణయేన నిధేహితమామ్ ॥ ౬॥

అయి వీరవర వ్రజవల్లభ హే
రఘువంశవిభూషణ చారుమతే ।
నిజదాస్యకరీర్భజ సున్దర నః
ప్రియదర్శనచారుముఖామ్బురుహమ్ ॥ ౭॥

భువనత్రయసన్తతతాపహరం
జనపాపహరం కమలాసదనమ్ ।
చరణాబ్జయుగం కురు వక్షసి నః
శమయ స్మరదుర్జయవాణరుజమ్ ॥ ౮॥

తవ దర్శనసజ్గమసంస్పృహితా
సుమహార్తికరా విరహాదధునా ।

హృది సమృథితాః రఘునన్దన నః
కృపయాధరసిన్ధుసుధాభిద్రవైః ॥ ౯॥

రుచిరస్మరణ ప్రియ సమృతి న
స్తవ దివ్యకథామృతమేవ గతిః ।
విబుధేశ న చేద్విరహాగ్నిభరో
భసితోత్తరకం కలయేన్న కిము ॥ ౧౦॥

రఘునాథ భవత్పరిరమ్భభువః
ప్రముదః స్మృతిమాత్రమితా అధునా ।
వ్యథయన్తితమాం హృదయాని న నః
ప్రతికూలతయా ఖలు చిత్తమిదమ్ ॥ ౧౧॥

మృదులేన పదాబ్జయుగేన భవాన్
యది నాథ నికుఞ్జవనేష్వటసి ।
తదిహేహి కరోరత్పణాఙ్కరకై
ర్భృశమర్ద్యత ఏవ మనః ఖలు నః ॥ ౧౨॥

విలులత్ కుటిలాలకజాలవృతం
భ్రమరీగణనేవితమబ్జమివ ।
స్మృతిమేతి యథా తవ నాథ ముఖం
భవతీవ తథా వ్యథితం హృదయమ్ ॥ ౧౩॥

కమలాకరనేవనభాజనకం
తవ చారు పదాబ్జయుగం జయతి ।
స్తనకోరకయోః కృతమాత్రమథో
ఖలు యత్ స్మరదుఃఖహరం భవతి ॥ ౧౪॥

విరహాఙ్గరసమ్భవతాపహరం
విషమేషుభవవ్యథనాశమనమ్ ।
అధరామృతసీధురసం రుచిరం
రఘుదేవ వితీర్య సుఖం వితర ॥ ౧౫॥

యదుదారమనర్హ్యభవద్వదనం
ప్రవిలోక్య రసోఢతమో నిమిషః ।
అధునా తదనేకదినాన్తరితం
స్తవగమ్య ధిగస్తు దృశౌ సుదృశౌ ॥ ౧౬॥

పతిపుత్రసహోదరబన్ధుసుఖం
స్వజనం పరిహృత్య జవాత్ స్వమితః ।
అబలాః ప్రబలాత్మభువా గ్రధితాః
క ఉదార జహాతు భవంతమృతే ॥ ౧౭॥

తదనేకరహస్యకథావసరే
పరిరమ్భరసాకులమాత్తమురః ।
తవ కాంత తమాలసమప్రతిమం
స్మరతీః కిము మూర్ఛయనే వత నః ॥ ౧౮॥

మృదువోపలవత్ కఠిమానమిమం
కుత ఏవ భవానసి శిక్షితవాన్ ।
యదిమాః స్వగతీరిహ నాక్షికలా
కలనాదవసి ప్రజవామదృశః ॥ ౧౯॥

భవతో వపురజ్జిశిరీషమృదు
స్పృహయా కఠినేషు కుచేషు యథా ।
కలయామ తథా భయమేతి మనః
పులకాఙ్కురకణ్ఠరుగఞ్చతు మా ॥ ౨౦॥

స భవాన్ విజనే విపినే నిశి నః
ప్రవిధాయ ఖలు స్మరహస్తగతాః ।
అవధిం గతవానసి కిం నితరా
మితరాం భజమాన ఉదారమనాః ॥ ౨౧॥

అథ ధన్యతమా ఖలు సా రమణీ
రమణీనివహాదపకృష్ట వనే ।
విజనేఽత్ర భవంతమతిప్రణయం
ప్రియ సీతవతీ బహుసాహసికా ॥ ౨౨॥

అయి ధూర్తధురన్ధర ధీరమతే
విలపంతమిమం రమణీనివహమ్ ।
నయనేన నిభాలయలే న కథం
కలయన్నపి సంతమఘే రమణమ్ ॥ ౨౩॥

ప్రణయేన పురా ఖలు యామనయో

విలపత్యతి సాపి సహైవ చిరమ్ ।
ప్రణయిన్యబలేయమితోష్యపరా
ప్రియ కాన్తి భవత్సవిధే రమణీ ॥ ౨౪ ॥

నహి తత్ర భవాన్ విజనేఽస్తి పరం
స్వయమేవ నరేన్ద్రకుమారమణే ।
న ఖలు క్షణమప్యసి కేలికలా
రహితోఽఖిలకోకకలైకపటుః ॥ ౨౫ ॥

అథ యా భవదఙ్గసుసఙ్గకరీ
త్విత్తరైవ విభాతి రమా ఖలు సా ।
నహి నాథ తయా రహితోఽస్తి భవాన్
నహి సా సహతే విరహం క్వచన ॥ ౨౬ ॥

వయమీశ తథా తవ సఙ్గమనే
ప్రియ విఘ్నలవం కలయామ కదా ।
యుగలం ఖలు తద్భవతోః సుచిరం
వ్యతిభాతు విశేషవిలాసకరమ్ ॥ ౨౭ ॥

తనుకాన్తిరివ ప్రథితా భవతః
ప్రియసఙ్గమ ఏవ సదా వసతు ।
ఇత ఏవ భవత్స్వనిశం భవతే
హ్యబలాజనదుఃఖభరో విదితః ॥ ౨౮ ॥

అపి నోదయ తం స్పృహణీయుగణే
భవతీ పరివేత్తు దశాం ఖలు నః ।
అథవా విదితేదృశదుఃఖదశా
కిము వేత్స్యతి నిత్యవిలాసపరా ॥ ౨౯ ॥

స్వజనేషు తథాపి పరాం కరుణాం
పరిపాలయ లోకపతేర్మహిషీ ।
నిజనిత్యవిలాసయుతం దయితం
పరిదర్శయ నో నయనోత్సవదమ్ ॥ ౩౦ ॥

జనకస్య జగత్ప్రణయైకజుషః
కరుణారసకోమలితాత్మహృదః ।
తనయా భవతీతి మనాంసి చ నః

ఖలు విశ్వసితం భవతి త్వధునా ॥ ౩౧॥

ఇహ వాం సురతాన్తధృతశ్రమయో
రృనువారికణాఞ్చితవిగ్రహయోః ।
సుఖదాయ పటుః పరిరమ్భకరః
పరివాతి మరుద్వహుభాగ్యభృతః ॥ ౩౨॥

అసకౌ నను సౌరభసారభరః
పరివాతి ముహుర్మరుతాకలితః ।
యదిహోదయతే కలకల్పలతా
యుతమల్పతరోరధికః పటిమా ॥ ౩౩॥

అయి వామవిధే వ్రజవామదృశాం
కలయిష్యతి భూరి కదా ను భవాన్ ।
సహజం సహజేన మనోత్సవదం
యుగలం ఖలు దమ్పతిభావయుతమ్ ॥ ౩౪॥

రఘునన్దన దర్శనదానకృతే
మునయేఽత్రిసుతాయ నమోఽస్తు చ నః ।
పునరేవ నమోఽస్తు రఘూద్వహ తే
వరదాయ నిజాత్మవరోత్తమ హే ॥ ౩౫॥

పునరేవ నమోఽస్తు వధూమణయే
నిమివంశమహోత్సవదాయదృశే ।
ఇతరాభ్య ఇదం ఖలు దత్తవతీ
ప్రణయేన ధనం స్వరహస్యమపి ॥ ౩౬॥

త్రిజగల్లలనౌఘశిఖామణయే
పునరేవ నమోఽస్తు నమోస్తు చ నః ।
సహజాత్మసుఖాకృతయే సహజా
సహజాత్మచిదాకృతయే హృతయే ॥ ౩౭॥

సహజామహిషీరతిరాత్మసుఖా
ప్రమదా పురుషాం జగేదకజనిః ।
అథ చిల్లతికాపి చ చిన్నిధిరి
త్యవగచ్ఛ నవాత్మకనామ మనః ॥ ౩౮॥

శ్రీర్మాయా మదనా సరస్వతిపరా తారాత్రయా పద్మజా
త్రైలోక్యేశ్వరవృంహితాఙ్కసదనస్థా సచ్చిదానన్దిసీ ।
పఞ్చాత్మా నిఖిలప్రపఞ్చరచనాచాతుర్యగా తుర్యగా
తుర్యాతీతకలా పరావరతరా సీతా సీతా చాసీతా ॥ ౩౯॥

ఇతిబహువిక్లవాతురహృదో వ్రజవామదృశః
ప్రసభతరం విలప్య కరుణాస్మరవాణరుజా ।
వత వత సమ్భృమేణ బహువీక్షితశూన్యదృశః
సుభగతరస్వరేణ రురుదుర్విజనే విపినే ॥ ౪౦॥

ఇతి శ్రీమదాదిరామాయణే బ్రహ్మభుశుణ్ణసంవాదే రామరాసో నామ త్రయంస్త్రిశోఽధ్యాయః
॥ ౩౩॥

౪౦/౧౪౬౪

౦౩౪. రామరాసో నామ చతుస్త్రిశోఽధ్యాయః ।

బ్రహ్మోవాచ ।
తత ఆవిరభూద్రామస్తాసాం విరహకాతరః ।
వామభాగసమాసక్తసీతాలిఙ్గితవిగ్రహః ॥ ౧॥
మధురాననసంశోభికోటిచన్ద్రోజ్జ్వలస్మితః ।
తడిత్కాన్తిచమత్కారిపీతామ్బరసమావృతః ॥ ౨॥
నవీనపుష్పగ్రథితాం పఞ్చవర్ణస్త్రజం దధత్
అనేకరత్నసంజ్ఞుష్టహేమచన్ద్రావతంసకః ॥ ౩॥
సమ్భాస్తపద్మహస్తాభిస్తడిదుజ్జ్వలకాన్తిభిః ।
సమ్పన్ననిష్కకణ్ణీభిః శ్యామాభిః శుభదృష్టిభిః ॥ ౪॥
రత్నాకల్పమనోజ్ఞాభిః కాన్తపీయూషవృష్టిభిః ।
సహస్రాధికరామాభిః సంసేవితశుభాననామ్ ॥ ౫॥
కల్యాణకారిణీం దివ్యాం దివ్యకేలివిభూషితామ్ ।
నిజవామాంససంసక్తాం సహజానన్దరూపిణీమ్ ॥ ౬॥
వామభాగే ప్రియాం రామో జషమాణః సుతోచనః ।
కస్తూరీతిలకోపేతపూర్ణభాలస్థలప్రభః ॥ ౭॥

ప్రేమాసవరసాస్వాదపూర్ణమాన హృదున్మదః ।
 వామాక్షిహృదయోల్లాసకారివీక్షణకారకః ॥ ౮॥
 మహామారకతోద్యోతిమయూరాకృతికుణ్డలః ।
 దివ్యచూడాసమావద్ధమల్లిమాల్యమనోహరః ॥ ౯॥
 రత్నకేయూరసుభగబాహుద్వయవిరాజితః ।
 రత్నహారమనోహరివిశాలసదురస్థలః ॥ ౧౦॥
 రత్నకాఞ్చీగుణాబద్ధ కటివస్త్రవిభూషితః ।
 నిమ్ననాభిహృదోదగ్రవలిత్రయవిరాజితః ॥ ౧౧॥
 వామపాదసమాక్రాంతదక్షపాదప్రియాకృతిః ।
 త్రిభజ్జీలలితాశ్యామవామకామదవిగ్రహః ॥ ౧౨॥
 లసన్నూపురమజ్జీరకిజ్జీణీపాదపఙ్కజః ।
 నాసాగ్రమిహితోత్తుజ్జనవమౌక్తికమజ్జులః ॥ ౧౩॥
 తామ్బూలీదలసంస్నిగ్ధరజ్జితాధరపల్లవః ।
 పురుషాయితకామిన్యా క్రీడోచితలనద్వపుః ॥ ౧౪॥
 అశ్రుప్రచిబుకోన్నద్ధతిలబిన్దువిరాజితః ।
 మహిలాజనదృగ్భజ్యపీయమానముఖాసవః ॥ ౧౫॥
 భూయః షోడశవర్షేణ వయోమాధుర్యమజ్జోమా ।
 నిత్యలీలాచమత్కారి శ్రీవిగ్రహవిరాజితః ॥ ౧౬॥
 తం వీక్ష్యం గతిమాత్మానం ప్రణయోల్లాసిలోచనాః ।
 సర్వాస్తాః సహసా తత్ర సముత్తస్థుర్మృగీదృశః ॥ ౧౭॥
 దేవతాస్తత్త్వరూపిణ్యో యథాపూర్వమచేతనాః ।
 చైతన్యముపలభ్యాథ ప్రవిష్టే తు పరాత్మని ॥ ౧౮॥
 కాచిత్ తదీయకరపఙ్కజమజ్జులస్థే
 కృత్వా సుఖేన నిదధాతి నిజే కపోలే ।
 కాచిచ్చ సజ్జమయతే నయనద్వయేన
 కాచిచ్చ వక్షసి చ నాభిహృదే చ కాచిత్ ॥ ౧౯॥
 కాచిచ్చ తస్య భుజదణ్డమహీన్ద్రభోగ
 శ్రీఖణ్డవృక్షవిటపప్రతిమం గృహీత్వా ।

అంసే దధాతి చ కాపి చ మూర్ధ్ని కాపి
కాచిత్ సహర్షముపగృహ్య జహాతి పాపమ్ || ౨౦||

తామూర్బలచర్వితకమజ్జులినా చ కాచిద్
గృహ్లాతి తన్నిపతదర్థపథే నిరుధ్య |
కాచిత్ తదజ్ఞ్యకమలం విరహజ్వరేణ
సంతాపిని స్తనయుగే నిదధాతి తస్మి || ౨౧||

అన్యా చ కాచన నిమేషవివర్జితాభ్యాం
దృగ్భ్యాం ప్రియస్య వదనామ్బురుహం పిబన్తి |
నైవాద్య తృప్తిమబలా సుఖసిన్ధుమగ్నా
చిత్రార్పితేవ విటపాశ్రయిణీ బభూవ || ౨౨||

కాచిత్ తమోక్షణపథేన హృది ప్రవిశ్య
నేత్రే నిమిల్య పులకౌఘవిసంస్థలాఙ్గీ |
దోర్భ్యాం దృఢం సమవగృహ్య నిబద్ధమానా
యోగీవ చిత్సుఖమహోదధినిర్వృతాస్తే || ౨౩||

కాచిన్మనోజఢనుషా భృకుటిద్వయేన
సంయోజ్య తీక్ష్ణవిశిఖాన్ కుటిలాన్ కటాక్షాన్ |
దృష్ట్వా రుషేవ దశనైర్దశనచ్చదం స్వ
మైక్షిష్ట కాన్తమతులప్రణయాఘ్నుతీవ || ౨౪||

అన్యే సువర్ణలతికేవ రుచా స్ఫురన్త్యై
తస్యాంసయుగ్మమవలమ్బ్య విరోచమానే |
తత్ర ప్రమోదవనదివ్యతమాలకాన్తి
మత్యదుభృతాం పుపుషతుః ప్రభయానురూపే || ౨౫||

కాచిత్ తదీయమమలం ముకురాయమానం
స్వచ్ఛం కపోతలమమత్ప్రణయా చుచుమ్భ |
అన్యా తదక్షియుగలం రదనచ్చదాభ్యాం
తామూర్బలికాదలరసైరనురజ్యమానమ్ || ౨౬||

ఏకా తదీయమధరం మధురం సుధాయాః
సంస్థానమన్దిరమివాపివదాననేన |
అన్యా మదేన పరిరభ్య నివృత్తలజ్జా

స్వానన్దసిన్ధురసపీచిషు నిర్మమజ్జ ॥ ౨౭॥

ఇత్థం రమణ్యస్తాః సర్వాః ప్రియదర్శననిర్వృతాః ।
సన్తాపం విజహుర్యద్యత్వాప్యానన్దమయం జనాః ॥ ౨౮॥

భూయస్తదజ్గసజ్గన్యై సచ్చిదానన్దశక్తయే ।
పశ్యన్త్యస్తదభేదేన నాభ్యసూయన్ మృగీదృశః ॥ ౨౯॥

ఏషాస్య సహజానన్దశక్తిర్లీలావినోదినీ ।
నానారసాసవానా ప్రమోదవిపినేశ్వరీ ॥ ౩౦॥

ఏషా శ్రీః సతతం చాస్య పురుషస్య మహాత్మనః ।
యామాద్యాం సహజాం శక్తిం మునయః సమృచక్షతే ॥ ౩౧॥

ప్రాప్స్వామో భూరిదౌర్భాగ్యమనయా రహితా వయమ్ ।
ప్రియోఽపి నాస్మత్సవిధే సంస్థాస్యత్యనయా వినా ॥ ౩౨॥

అహో చన్ద్రమసః సేయం చన్ద్రికేవ విరాజితా ।
కోర్థోఽనయా వినాస్మాకం దాసీనాం ప్రభుతుల్యయా ॥ ౩౩॥

వయమేనాం సమారాధ్య కామదాం కామయామహే ।
పుత్రీం జనకరాజస్య ప్రమోదవిపినేశ్వరీమ్ ॥ ౩౪॥

జయ దేవి మహారాజ్ఞా యాసి త్వన్నః పరానిధిః ।
నిత్యం పరిచరిష్యామస్తావం వయం దాసికా ఇవ ॥ ౩౫॥

తతోఽనయాభ్యనుజ్ఞాతాః సమస్తాస్తా మృగీదృశః ।
వ్యరుచన్ పరితస్తస్య చన్ద్రస్కోడుగణా ఇవ ॥ ౩౬॥

సోఽపి తాభిర్భావనిర్ధూతవిరహమలకాన్తిభిః ।
స్వశక్తిభిః సమగ్రాభిః శుశుభే పురుషోత్తమః ॥ ౩౭॥

యూథప్యూహం సమాదాయ వామదక్షిణయోర్విభుః ।
సరయావః పులిసం రామః ప్రావిశత్ కేలికామ్యయా ॥ ౩౮॥

నిత్యం వికసితానన్తదివ్యానేకసురద్రుమమ్ ।
గుజ్జాద్భృమరసజ్ఘృష్టనికుజ్జాలలితాంగణమ్ ॥ ౩౯॥

వీచీభుజసమాస్తీర్ణకోమలస్వచ్ఛవాలుకమ్ ।
ఉపర్యాస్తీర్ణవనితావేషచన్ద్రాచ్ఛచన్ద్రికమ్ ॥ ౪౦॥

మన్దారవిపినాన్దోలసురభ్యనిలసేవితమ్ ।
రత్నవేదీసముత్థాంశుసంవ్యాప్త గగనాన్తరమ్ ॥ ౪౧॥

ఉదఞ్చత్పఞ్చమాలాపవికస్వరపికస్వరమ్ ।
రాజహంసవధూవృన్దానుకృతప్రమదాగణమ్ ॥ ౪౨॥

నానారతిరహస్యోత్థశబ్దచాటుశుకీరవమ్ ।
ఉద్గతానన్దకన్దర్పసపర్యాయోగ్యసంవిధమ్ ॥ ౪౩॥

ప్రియేణ తాన్తత్ర సమేత్య నిర్వృతా
స్తదాననాలోకసుధాత్తభోజనాః ।
విధూతవిశ్లేషరుజో మృగీదృశో
నికామమాపుః సకలాన్ మనోరథాన్ ॥ ౪౪॥

నిజోత్తరీయైః కుచకుమ్భలేపిత
శ్రీఖణ్డచన్ద్రాగురుకుంజమాఙ్గితైః ।
ఆరీరచన్నద్భుత లీలనోతుకా
ప్రాణేశ్వరాయాతిమహార్హమాసనమ్ ॥ ౪౫॥

తత్రాస్థితోఽసౌ శుశుభే రఘూధ్వహః
ప్రాణేశ్వరో లోచనలాస్యలాలితః ।
పారేపరార్ధస్మరరూపదర్పహో
గోపాఙ్గామణ్డలమణ్డనాకృతిః ॥ ౪౬॥

పరస్పరాలాపనిరీక్షణస్మిత
భ్రూవిభ్రమాశ్లేషకరగ్రహాదిభిః ।
సమూృజ్య సంస్తుత్య తథాత్మనః ప్రియం
ప్రియాః సమేతాః కిమపిదమూచిరే ॥ ౪౭॥

గోప్య ఊచుః
యే సేవమానా నను సేవమానా
అసేవమానానపి సేవమానాః ।
యే సేవమానాన్ పరితో సేవమానా
న సేవమానాస్త ఇమే కే వదస్వ ॥ ౪౮॥

మాతృః పితౄన్ స్నిగ్ధతమానపత్య
భ్రాత్రాదికాన్ సుహృదశ్చాత్మబన్ధూన్ ।

హిత్యా చ పాదాబ్జతలం ప్రపద్య
త్వం సేవమానాన్ పరిపాసి కచ్చిత్ || ౪౯ ||

కింవా భవైకాంతరతానభవ్యాన్
నిన్దాపరాన్ లమ్పటాన్ నీచసత్త్వాన్ ।
కన్దర్పానుధ్యానపథే ప్రవృత్తాం
స్వసేవ్యమానాన్ భజసే నాథ కచ్చిత్ || ౫౦ ||

కింవోభయభ్రష్టహృదః శిలామయాన్
కుయోగినో నాసి పాపేషు నిష్ఠాన్ ।
ఈదృగ్విధాన్ మానుషాఖ్యాన్ పశూంస్త్వం
ప్రపూర్ణరంజం భజసే నాథ కచ్చిత్ || ౫౧ ||

ఇత్యేవముక్తో భృశమాభీరదారైః
పరాత్పరో భగవాన్ రామచన్ద్రః ।
శ్రియాయుతః కోటికన్దర్పకాన్తిః
స్మిత్యా రేభే ప్రతివక్తుం మహాత్మా || ౫౨ ||

శ్రీరామ ఉవాచ ।
విహాయ సంసారమపారసాన్తరం
భవాదృశాన్ భజతః ప్రాకృతౌఘాన్ ।
భజామి నిత్యం నిజవామాఙ్గభాగం
రమామపి ప్రేయసీం సంవిహాయ || ౫౩ ||

సంసారిణో విషయైకాన్తలుభాన్
న మాం పరం భజతో నో భజామి ।
కామానురూపాం గతిమేషాం దదామి
కుర్వే సురానాసురీష్వేవ భూషు || ౫౪ ||

నాన్యానహం సేవమానాన్ భజామి
జనాన్ ప్రసిద్ధోభయధర్మహీనాన్ ।
ప్రపద్యన్తే యే యథా మాం మనుష్యాః
ప్రపద్యేఽహం తాన్స్తథా భావయుక్తః || ౫౫ ||

న వస్తుతోఽహం భజతో భజామి
కుతశ్చైవాభజతో భూమిజన్తూన్ ।

ఆత్మారామః సన్నిజైకాన్తకేలి
ర్లోకాతీతః క్రీడమానశ్చ నిత్యమ్ ॥ ౫౬ ॥

భజామ్యహం క్వాపి భజతోఽపి జన్తూన్
కృపావశస్తత్కృతమీక్ష్యమాణః ।
స్నేహాతురాన్ దైవదృష్ట్యావరాధ్ధాన్
తథాతురాన్ మానహీనానశక్తాన్ ॥ ౫౭ ॥

యత్సజ్జతా మద్యపుషోఽశవః ప్రియా
యథేయం శ్రీరాభితి వామాజ్గసంస్థా ।
ఇతోపి సఖ్యోఽభ్యధికా రాసకాలే
యదేవమన్తర్మయమానసం వః ॥ ౫౮ ॥

మదజ్గసజ్గోపచితా శిఖావద్ యూయం
ప్రాణేభ్యోఽపి మే ప్రేయసీః స్థః ।
నపారయేఽహం భవతీప్రేమబంధం
నిష్కారణం మిత్రభావం జషాణాః ॥ ౫౯ ॥

భవతీనాం వై విప్రలమ్బానుభూత్యై
తిరోహితో భవతీస్థో మయాత్మా ।
ఆవిర్భావం ప్రాపితస్తత్క్షణేన
మా మా హింసీజ్ఞాతవేదాః స్మర్యోత్తః ॥ ౬౦ ॥

తన్మేఽసూయా నైవ కార్యా కదాచిత్
ప్రేష్టాదార్యం వీక్ష్యమాణాయ శశ్వత్ ।
లోకే ప్రేమః పదపీం శిక్షయాణః
కిం కిం చిత్రం నైవ కుర్వే రమణ్యః ॥ ౬౧ ॥

లీలావైచిత్ర్యాత్ సహజానన్దరూపా
ప్యన్తర్దానం యావదేషా జగామ ।
నైవాముష్యాం మద్వియోగః కదాచిద్
దృష్టో భూతః స్వప్నభావే సుషుప్తౌ ॥ ౬౨ ॥

సమ్పూర్ణాః శరదో భజమానాః ప్రియం
మాం ధన్యా ధన్యా ధన్యధన్యాశ్చ ధన్యాః ।
ప్రాప్తం మనాగీదృశం ప్రేమ దివ్యం

యుష్మాన్వేషం ప్రియమేకాన్తవత్యః ॥ ౬౩॥

సంసేవనీయః కిముత్యైర్మయాపి

పుణ్యస్థీర్థో భవతీపాదరేణుః ।

స్త్రియో భూత్వా పౌరుషం దివ్యమేవం

యూయం ప్రాప్తాః శక్కురాద్వైరలభ్యమ్ ॥ ౬౪॥

ప్రేక్షామలేనాన్తరాత్మప్రసాదాత్

ప్రీతః క్రీతో భవతీభిః సదాహమ్ ।

అవిప్రయుక్తః సతతం చైవ రంస్యే

వశ్యాం వృత్తిం దర్శయానః సమగ్రామ్ ॥ ౬౫॥

నిత్యే ధామ్ని దివ్యసాకేతసంజ్ఞే

సరయపులినే పరే నిత్యరమ్యే ।

సీతాలోకే భూరి ప్రముదవనే యత్ర

క్రీడేహం తత్ర తత్ర స్థ యూయమ్ ॥ ౬౬॥

యూయం నిత్యాః కీర్తితా వేదమూర్ధ్ని,

నిత్యానన్దా నిత్యగా నిత్యసిద్ధాః ।

లోకోఽయం వో నిత్యసచ్చిత్సుఖాత్మా

కిఞ్చిజ్ఞాత్వా కామితో బ్రహ్మవిద్భిః ॥ ౬౭॥

తేఽమీ స్థితాః పురతోఽగ్నేః కుమారా

బ్రహ్మ విన్దంతః షష్ఠిసాహస్రసంఖ్యైః ।

తద్వత్ స్థితాః శ్రుతయోఽమూః పురో వో

బ్రహ్మ విన్దంతిః సతతం కామయానాః ॥ ౬౮॥

అన్యే చ సిద్ధా ఋషయో బ్రహ్మనిష్ఠాః

బ్రహ్మర్షయో వన్దితా నారదాద్వైః ।

నేమే లోకం ప్రాప్తుమర్హన్తి సఖ్యే

యద్యప్యేతే కామతత్త్విన విద్ధాః ॥ ౬౯॥

సర్వసోఽర్థ్వం భాతి వైకుణ్ఠధామ

ఊర్థ్వం వైకుణ్ఠాద్యా (దా)దైవైకుణ్ఠధామ ।

రాధాలోకం తస్య చోర్థ్వం విభాతి

సీతాలోకస్తస్యచాపూర్వార్థ్వ ఏషః ॥ ౭౦॥

నాతః పరం లోకసంస్థాగమేషు
దృష్ట్యా క్వచిత్ సరహస్యేషు తేషు ।
చిత్తోకోఽయం మామకీనో మదాత్మా
పూర్ణః సదా పూర్ణపూర్ణః సుపూర్ణః ॥ ౭౧॥

ఆనందాత్మా నేవ మహిమ్ని ప్రతిష్ఠః
సత్యాకారః సత్యధర్మా సుసత్యః ।
చిద్రూపోఽయం చిత్ప్రతిష్ఠాప్రతిష్ఠః
కాలాతీతో మాయయా చాప్యధృష్యః ॥ ౭౨॥

యస్మాజ్జాతః పూరుషః కోఽపి కాలః
శ్రీమాన్ విష్ణుర్లోకలోకేశనాథః ।
జిష్ణుర్విష్ణుః కృష్ణ ఇత్యాద్యనేకైర్నామ్నాం
వృన్తైః కీర్తితః సోఽపి చాంశః ॥ ౭౩॥

యత్తోకోఽసౌ కీర్తితో రామలోకః
సీతాలోకస్తత్ర చానందలోకః ।
ఈదృక్ప్రేక్షమా తమిమం ప్రాప్య యూయం
జాతాః సఖ్యః కృతకృత్యా పురైవ ॥ ౭౪॥

న యత్ర దుఃఖం న జరా న మృత్యు
ర్న కాలబాధా ప్రకృతేర్న ప్రభావః ।
నిత్యే సత్యే తత్ర యూయం రమధ్వం
రసేన సంయుగ్విప్రయోగాత్మకేన ॥ ౭౫॥

సంయోగాద్విప్రయోగో మే ప్రియో నిత్యాభిభాషితః ।
రామాత్మనాహం సంయోగీ రామాత్మా విప్రయోగవాన్ ॥ ౭౬॥

సంయోగరసభోగాయ రామోఽహం వై వసే వసే ।
విప్రయోగానుభూత్యై తు రామః సాకేతపత్తనే ॥ ౭౭॥

రసనామా తు రామోఽహం రామోహం రాసనాయకః ।
ఉభయోర్నిత్యభోగాయ ప్రమోదవనమాస్థితః ॥ ౭౮॥

గావో గోపాస్తథా గోప్యో నిత్యలీలాపరిచ్ఛదాః ।
రాజన్తి స్వస్వభావేన ప్రమోదవిపినే మమ ॥ ౭౯॥

ఇతి శ్రీమదాదిరామాయణే బ్రహ్మభుశుణ్డిసంవాదే రామరాసో నామ చతుస్త్రింశోఽధ్యాయః
॥ ౩౪॥

౭౯/౧౫౪౩

౦౩౫. రామరాసో నామ పంచుత్రింశోఽధ్యాయః ।

బ్రహ్మోవాచ
ఏవం శ్రుత్వా రసికేంద్రస్య దివ్య
రసాత్మనో రాఘవేంద్రస్య వాచః ।
గోపాఙ్గానాస్తుష్టువుస్తాః సమస్తా
స్యక్తాః వియోగప్రసవం చిత్తతాపమ్ ॥ ౧॥

అథేషీతానాం వ్రజసుందరీణాం
పరస్పరాబద్ధకరామ్బుజానామ్ ।
మధ్యే స్థితో రామచంద్రో విరేజే
తత్కణ్ఠయోవిలసద్వాహుయుగ్మః ॥ ౨॥

ఇత్థం శతం సహస్రం చ మూర్తీః కృత్వా నిజాత్మనః ।
రేమే రామో రమోన్మాదచలచ్ఛరణతాలవృక్ ॥ ౩॥

తాసాం ప్రేయో నాభిమధ్యోదరాంత
ర్లోలాన్యోన్యబద్ధ హస్తామ్బుజానామ్ ।
ఏకో హస్తః ఖే చలన్ భావరీత్యా
కామామ్భోజే భ్రాజనాలో విరేజే ॥ ౪॥

తాః ప్రేయసో నూపురకిక్కిణీనాం
నాదైః స్వాఙ్గీస్థాయినాం నూపురాణామ్ ।
నాదాన్ ముహుర్మేలయిత్వా నటన్త్యః
స్వారస్యమాపుర్లలితం సామరస్యమ్ ॥ ౫॥

తస్మింశ్చ రాసే తాలశఙ్ఖా మృదఙ్గాః
సర్కుర్ధరా పటహః ఝల్లరీశ్చ ।
భేరీవీణావేణువాద్యప్రభేదాః
సమూర్తికాశ్చిన్మయాః ప్రాదురాసుః ॥ ౬॥

దృష్ట్వా రాసోత్సుకం రామం ప్రేయసీశ్చాపి తస్య తాః ।

వాద్యవాదనకారిణ్యః ప్రాదురాసుర్వరస్త్రియః ॥ ౭॥

తతానాం వితతానాం చ ఛాదితానాం సమస్తతః ।

ఘనానాం సుషిరాణాం చ ప్రాదురాసీన్మహాన్ ధ్వనిః ॥ ౮॥

తం ధ్వానమనుకృత్యాభూద్దివి దున్దభిజ్ఞో ధ్వనిః ।

అవాకిరంశ్చ మన్దారమాల్యాని త్రిదివౌకసః ॥ ౯॥

చలచ్ఛరణనూపురైర్లలితకిక్కిణీనాం

గణై రనేకవలయైస్తథా విధుత బాహువల్లీస్థితైః ।

అభూత్ సతతకాహలః కిమపి తత్ర కోలాహలః

సువర్ణమణిభూషణప్రకరసింహాత్తైర్మృశ్రితః ॥ ౧౦॥

ప్రేయసీరనుచకార వల్లభో వల్లభం చ లలనా అనుచక్రుః ।

తే పరస్పరవిధేయచాతురీవేధసః శుశుభిరే రసరాసే ॥ ౧౧॥

ప్రేయసీమధురకణ్ఠసుస్వరైః ప్రేయసో జయతి కణ్ఠసుస్వరః ।

యత్ప్రమాదవసనవాసికోకిలా మౌనమాపురనుసర్తుమక్షమాః ॥ ౧౨॥

మధ్యే మధ్యే కనకలతికాజాతమాలైస్తమాలై

ర్మధ్యే మధ్యే విలులితతడిన్మోదమానైః పయోదైః ।

మధ్యే మధ్యే కనకమణిభా సజ్జశీలైశ్చ నీలైః

ప్రాప్తం శక్యా నఖలు రమణం రామమాసాం విలాసాః ॥ ౧౩॥

ఏవం స తాభిః శుశుభే రమాభిః

కామప్యపూర్వాం పరమాం దధానః ।

వేణం క్వణన్మధ్యగతో దామినీనాం

మధ్యే తడిత్వానివ జాతగర్జః ॥ ౧౪॥

ముగ్ధాఙ్గీణాం విలాసై రణరణకరణత్కిక్కిణీనూపురాద్యైః

ర్థోర్వల్లీనాముశ్చుద్వలయకలకలైః సస్మితైర్భూవిజృప్తైః ।

సానజైర్మధ్యభక్తైః కుచపటచలనైః కుణ్డలైర్గణ్డతోలైః

కాఞ్చివేణీకలాపైః శ్లథలసదలకగ్రన్ధిభిస్తా విరేజః ॥ ౧౫॥

స్వేదాఞ్చితాని వదనాని విభావతీనాం

స్వేదాఞ్చితాని చ వహ్లాంషి విలాసలాసైః ।

రాసోన్మదప్రణయపాణివికర్షితానాం

రేజిర్నితాన్తసురతాన్తగతాని యద్వత్ ॥ ౧౬॥

సీతా శీతాంశుసీతా చ సుధా శ్రీః కమలా కలా ।
కామినీ కామదా కామా కమనీయా కలావతీ ॥ ౧౭॥

రాధా కృష్ణానురాధా చ సుధాధారా మణీరమా ।
లలనాకోటియూధేషు షోడశైవ సుమధ్యమాః ॥ ౧౮॥

ఏతా ముఖ్యతమాః ప్రోక్తా యథా కాన్తస్థైవ తాః ।
స్వామినీశబ్ధభాజశ్చ దామినీతుల్యకాన్తయః ॥ ౧౯॥

రామేణ సహ నృత్యన్యో రేజరే రాసమణ్ణలే ।
స్వస్వమణ్ణలముఖ్యాశ్చ ప్రేయసా ప్రతిలాలితాః ॥ ౨౦॥

జగురుచ్చైః స్వరేణైతాః ప్రియకణ్ణస్వరోర్జితాః
శుద్ధమిత్రప్రభేదాశ్చ స్వరజాతీః సలక్షణాః ।
ప్రియేణ సహ గాయన్త్యః పుపుషుః పరమాం శ్రియమ్ ॥ ౨౧॥

కాశ్చిత్ పరం వేణురవానుమోహితా
ప్రమత్తపుష్కోకిలకణ్ణజత్వరైః ।
స్వరైరగాయన్ వనితా వనాన్తరే
ప్రియేణ సాకం బహుజాతసమ్భ్రమాః ॥ ౨౨॥

కాశ్చిత్స్వయూథమవలమ్య సహ ప్రియేణ
గాయన్త్య ఉచ్చతరకణ్ణరవాప్తమానాః ।
అన్యాః సునృత్యకలయా దధతీః పటుత్వ
మౌత్సుక్యసజ్జతహృదో నదయామ్బుభూషుః ॥ ౨౩॥

కదాచిద్ వనితా ఏవ సర్వాః సజ్జగురుచ్ఛక్తైః ।
అనృత్యత్ ప్రియ ఏకాకీ కలాచాతుర్యదర్శనైః ॥ ౨౪॥

కదాచిద్ గాయతోఽత్యుచ్చైః ప్రేయసస్తుప్తిహేతవే ।
అనృత్యన్ వనితాః సర్వాశ్చాతుర్యాఞ్చితవిగ్రహాః ॥ ౨౫॥

కాచిచ్చ రామపరివర్తనజశ్రమేణ
శ్రాన్తా గురుస్తననితమ్బభరాలసాగ్గీ ।
స్విద్యన్ముఖీ శ్లథలసద్రసనా ప్రియాంసే
ప్రాదాద్ భుజం తరలకూజితకంజకాథ్యా ॥ ౨౬॥

కాచిద్ భుజౌ దృఢతరస్మరపాణిపాశౌ

కణ్ణే నిధాయ దయితస్య చ లమ్బమానా ।

శమ్పమయీ స్రగివ మేచకమేఘ లగ్నా

రేజేతరాం తరుణిరగ్రిమధర్మకాన్తిః ॥ ౨౭॥

కాచిన్ముఖేన రమణస్య నిజాఙ్కనంస్థం

కాశ్మీరచన్దనకురజమదానులిప్తమ్ ।

ఆపూయ జాతపులకా ప్రణయోత్కరేణ

గోపి సుగుప్తగతిరేవ ముహుశ్చుచుమ్భ ॥ ౨౮॥

కన్యైచిదాకలితరాసవిలాసనృత్య

విక్షిప్తకుణ్డలమణీగణమణ్ణితే స్వే ।

గణ్ణే స్వగణ్ణఫలకం శ్రమతో దధత్వై

ప్రాదాత్ ప్రియో హి లతికాదలచర్వితం స్వమ్ ॥ ౨౯॥

అన్యః చ రాసరసిత్తైర్వలయైర్నదస్తీ

కూజన్మహార్హమణీనూపురమేఖలాద్యాః ।

పార్శ్వస్థితస్య రుచిరం రమణస్య హస్తం

శ్రాన్తా స్తనోపరి నిధాయ సుఖాన్యవాప ॥ ౩౦॥

కాచిజ్వేన దయితం పరిరభ్య తుజ్జ

వక్షోజవిక్షుభితమక్షి చుచుమ్భ తస్య ।

ఇష్టం పృథక్ పృథగనన్గరసం నిగూఢ

రాసాన్తరే పుపుషురద్భుతకేలిదక్షాః ॥ ౩౧॥

గోపాఙ్గనా రుచిరరాజకుమారవర్య

హస్తద్వయాకలితగాఢగృహీతకణ్ణః ।

రాసక్రియాలలితమణ్ణితమణ్ణలీషు

స్వచ్ఛన్దమేవ బహుధా విదధుర్విహారమ్ ॥ ౩౨॥

కదాచిద్ గోపతరుణీమణ్ణలాన్తరమణ్ణనః ।

రామః సీతాసమం రేజే క్వణద్వేణయుతాధరః ॥ ౩౩॥

కదాచిత్ స్యాజ్కాన్యైవ ప్రియామన్తర్హితాం దధత్ ।

చకార కౌతుకం స్త్రీణాం క్వ గతా మహిషీత్యహో ॥ ౩౪॥

తాసు సమ్భాన్తచిత్తాసు స్థిత్యా మణ్ణలమధ్యతః ।

దర్శయన్ సహజాం లక్ష్మీం జయేతి ముహురీడితః ॥ ౩౫॥

సాఖిలవ్రజకాంతాభిర్దీప్తాభిరపి మణ్డలే ।
 ఆప్రధృష్టైవ శుశుభే లోకసాన్దర్యజీవనీ ॥ ౩౬॥
 కదాచిత్తస్యా హస్తేన హస్తమాదాయ వల్లభః ।
 జగమ కుజ్జాభవనే దాసీవత్తాస్తు తస్థిరే ॥ ౩౭॥
 ఆజ్ఞాపయిష్యతి ప్రభీష్వి ప్రభుర్వా కిం న దూత్యమూః ।
 సావధానతయా తస్యః కుజ్జాద్వారలనదృశః ॥ ౩౮॥
 కుజ్జాలయం సుఖం గమ్య కృత్వా పూర్ణ మనోరథమ్ ।
 ఏతాభ్యాం పునరేతాభ్యాం జయేత్సుచ్యైస్తరాం జగుః ॥ ౩౯॥
 సమ్ముక్తిపానపరిధానవిభూగణాని
 లేపాగ్రనాలభనమార్జనవ్యజ్జానాద్వైః ।
 తౌ తౌ విశేషధిషణా పరిచేరురుచ్చై
 ర్దాసీవదప్యనుపదం కలితావధానాః ॥ ౪౦॥
 కాన్తేన భూరితరకేలిషు కోవిదేన
 తాః సంసది ప్రతిపదం బహుదత్తమానాః ।
 నైతాం ప్రియాం సమనులజ్ఞితుమిశిరేఽపి
 పూర్వం విసోధవిరహస్మృతికాతరాక్ష్యః ॥ ౪౧॥
 నైవాపి తాసు వనితాసు కుమారకేణ
 సార్థం ప్రభూతరమణోత్సవసమ్భ్రమేషు ।
 ప్రత్యూహలేశమకరోద్యదముష్య సాక్షా
 న్నిత్యాఙ్గసంజ్ఞమవతో సహజైవ లక్ష్మీః ॥ ౪౨॥
 ఆశ్రాన్తరాసరసికో రమణః స ఇత్థం
 గుప్తస్ఫుటం ప్రకట కేలివిధానదక్షః ।
 రేమే రమైకరమితో రమణో రమాభి
 రాభీరరాజకులభూషణసుందరీభిః ॥ ౪౩॥
 కదాచిన్నుత్యమానానాం వనితానాం ప్రియైః సహ ।
 భ్రమరాళిరభూదీప్తా కోకిలామురజధ్వనిః ॥ ౪౪॥
 రామరాసరసం వీక్ష్య దేవా బ్రహ్మశివాదయః ।
 విచిన్త్యమానా మనసి బభూవుః ప్రేమఘూర్ణితాః ॥ ౪౫॥

అస్తమామమరనాగనగీనాం రూపసారభరణోఽప్యభిమానః ।

కింకరీవదిహ దర్శనమాపురతో రసికరాసరసేషు ॥ ౪౬॥

ఆదిత్యా విశ్వేదేవాశ్చ వసవస్తుషితాస్తథా ।

భాస్కరాశ్చానిలాశ్చైవ మహారాజకసాధ్యకాః ॥ ౪౭॥

రుద్రాః సముద్రా గిరయో నదా నద్యోఽప్సరోగణాః ।

విద్యాధరాశ్చ యజ్ఞాశ్చ గన్ధర్వాశ్చైవ కిన్నరాః ॥ ౪౮॥

గ్రహనక్షత్రతారాద్యాః ప్రహ్లాదశ్చ విభీషణః ।

బ్రహ్మర్షయో వసిష్ఠాద్యాస్తథా దేవర్షయోఽఖిలాః ॥ ౪౯॥

లక్ష్మీనారాయణౌ చైవ పార్వతీశక్కరో తథా ।

గాయత్రీ చాపి సావిత్రీ సరస్వత్యప్పరః శచీ ॥ ౫౦॥

సర్వే దేవగణాశ్చైవ హర్షితాః స్వస్వచేతసి ।

యోషారూపం సమాస్థాయ రామరాసే సమాయయుః ॥ ౫౧॥

తేషాం విమానసన్దౌహారభవత్ సజ్కులం నభః ।

రామో నవఘనశ్యామో మహారత్నవిభూషితః ॥ ౫౨॥

లక్ష్మీం దధద్ గోపికాభిః సంస్థితో రాసమణ్డలే ।

స్వస్వభావానుసారేణ సర్వేషాం దర్శనం దదౌ ॥ ౫౩॥

గోపీం గోపీమస్తరా రామచన్ద్రో

రామం రామం చాస్తరా గోపనార్యః ।

ఇత్థం జాతే మణ్డలే మజ్జులభో

రేమే రామో రామయా రాజమానః ॥ ౫౪॥

శ్రీహస్తాబ్జబద్ధసమ్బద్ధకణ్ఠో

రన్యోన్యం వా బద్ధబాహ్వోర్యువత్యః ।

వామం హస్తం చోర్ధయిత్వానయోశ్చ

మధ్యే రేమే రామచన్ద్రః కదాచిత్ ॥ ౫౫॥

ఇత్థం ద్వేధా మణ్డలం కల్పయిత్వా

పర్యాయేణ క్రీడమానో వధూభిః ।

యోగాధీశస్తత్ర యోగీవ రామో

రేమే స్వానాం సమ్ముదం వర్ధయానః ॥ ౫౬॥

రాసక్రీడావేషవిస్త్రస్తబన్ధే
 ధమ్మిలైః పైర్మర్మల్లికాః సంవమన్త్యః ।
 విద్యుద్యవ్విజైత్రవిద్యోతితాఙ్గోఽ
 గోప్యో రానే నాటకం చక్రురుచైః ॥ ౫౭॥

రానే సముదూభతరమావిలాసే శ్రీరామచన్ద్రేణ సమం నటన్త్యః ।
 ధమ్మిలవల్ల్యప్తనితమృభారం వోఢుం న శక్తా వనితా బభూవుః ॥ ౫౮॥

నితమ్బా త్రస్తకాఞ్చీకో కుచౌ విగతకఞ్చుకౌ ।
 ధమ్మిలాన్ బన్ధనోన్ముక్తాన్ వహన్త్యో రేజరే స్త్రియః ॥ ౫౯॥

ఖేచరౌఘాః సహ స్త్రీభిశ్చన్యశోఽడుగజైః సహ ।
 రామరాసం సమాలోక్య విస్మితోఽభూన్నిరన్తరమ్ ॥ ౬౦॥

యావద్విజహార భగవాన్ తావ
 త్కాలం రజనీశః సంస్థితోఽభూత్ ।
 చన్ద్రేణ స్వస్యాం గతౌ విస్మృతాయాం
 స్వస్వస్థానే ఖేచరాశ్చాపి తస్థః ॥ ౬౧॥

యావన్తస్మా మణ్డలే గోపనార్య
 స్తావద్రూపో రాఘవేన్ద్రో బభూవ ।
 అన్యోన్యం చాలక్ష్య లీలావినోదం
 రేమే తాభిర్భూరి దాక్షిణ్యశాలీ ॥ ౬౨॥

తాసాం ప్రభూతశ్రమకర్షితగోపికానాం
 వక్త్రాణి వారికణసంవలితాలకకాని ।
 హస్తామ్బుజేన స మమర్షతరాం తతోఽమూః
 పీయూషపాతసుఖితా ఇవ సమ్భభూవుః ॥ ౬౩॥

ఇత్థం హరేర్భగవతః పురుషోత్తమస్య
 రామస్య రాఘవకులామలకీర్తనస్య ।
 యః సంశృణోతి రతిరాసవిలాసలీలాం సః
 రామసమ్పదముపైతి విముక్తకామః ॥ ౬౪॥

ఇతి శ్రీమదాదిరామాయణే బ్రహ్మభుశుణ్డసంవాదే రామరాసో నామ పంచత్రింశోఽధ్యాయః
 ॥ ౩౫॥

౦౩౬. రామరాసో నామ షట్త్రింశోఽధ్యాయః ।

బ్రహ్మావచ ।

రామస్య రాసం నయనైర్నిపీయ

తే దణ్డకారణ్యజుషోఽగ్నిపుత్రాః ।

కామేన సజ్జుబహుదః సమంతా

త్రన్మణ్డలం తుష్టువుః కల్పితాశాః ॥ ౧॥

సునయ ఊచుః

ప్రావృట్సమున్నతనవీనఘనాభిరామం

యోషాసమూహపరికల్పితమణ్డలస్థమ్ ।

పీతామ్బరద్యుతితడిత్ప్రకరాభిరామం

రాసస్థితం రఘుపతిం సతతం భజామః ॥ ౨॥

శ్రీమత్ప్రమోదవనమజ్జులకుజ్జావీధీ

విద్యోతమానపరిపూర్ణకలాహిమాంశుమ్ ।

సామస్వరక్వణితవేణుసనాథపాణిం

రాసస్థితం రఘుపతిం సతతం భజామః ॥ ౩॥

రత్నావలీయుతసువర్ణసుదివ్యమౌలి

ముక్తాస్త్రగద్భుతసులక్ష్యవిశాలవక్షః ।

శ్రీవత్సలక్ష్మసుభగోత్తమదివ్యగాత్రం

రాసస్థితం రఘుపతిం సతతం భజామః ॥ ౪॥

ఉద్యద్విశాలమణిమజ్జులతుంగనాసం

గణ్డస్థలప్రతిఫలత్కలకుణ్డలార్గమ్ ।

కస్తూరికాతిలకభూషితభాలదేశం

రాసస్థితం రఘుపతిం సతతం భజామః ॥ ౫॥

కేయూరలమ్బనలలామభుజద్వయాగ్ర

బద్ధోద్గృహీతతరకౌస్తుభశోభి కణ్ఠమ్ ।

పాదామ్బుజక్వణితనూపురకీర్కణీకం

రాసస్థితం రఘుపతిం సతతం భజామః ॥ ౬॥

ఏకద్వయత్రివతురాదిభృతక్రమాత్త

తాలప్రబన్ధరచనానయనాభిరా మమ్ ।

సగ్గీతశాస్త్రవితతాఫలకా గురుం తం

రాసస్థితం రఘుపతిం సతతం భజామః ॥ ౭ ॥

నృత్యస్తమద్భుతకలానికరప్రవీణ

మానాపలాపరచనైకవిధానదక్షమ్ ।

వంశీధరం నటవరం వరదోత్తమాజం

రాసస్థితం రఘుపతిం సతతం భజామః ॥ ౮ ॥

అజ్ఞోన్మీలన్మలయజద్రవజాతభక్తిం

రజ్జత్రిభజకలితాతిలలామకామమ్ ।

కైశోరవేశమతివర్త్య పరిస్ఫుటస్తం

రాసస్థితం రఘుపతిం సతతం భజామః ॥ ౯ ॥

మన్దారమూలమధిగమ్య విరాజమానం

గోపాజ్ఞనావిరచితోత్తమమణ్డలాస్యమ్ ।

పోతాంశుకచ్చవినిబద్ధకటిప్రదేశం

రాసస్థితం రఘుపతిం సతతం భజామః ॥ ౧౦ ॥

మన్దస్మితాధరసుధారసరజ్జ్ఞతోష్ఠం

లోలాలకావలితముగ్ధకపోలదేశమ్ ।

పాదామ్బుజప్రథితతాలవిధాననృత్యం

రాసస్థితం రఘుపతిం సతతం భజామః ॥ ౧౧ ॥

తామ్బూలికాదలసుచర్వణచారురాగ

సంవర్ధగోపరమణీక్షణచుమ్పనోగ్రమ్ ।

తత్తుజ్జవక్షసిజమర్దనలగ్నహస్తం

రాసస్థితం రఘుపతిం సతతం భజామః ॥ ౧౨ ॥

సీతానిరస్తరవిభూషితవామభాగం

మధ్యస్థలచ్చవినిరితసింహమధ్యమ్ ।

మన్దస్మితప్రసర మణ్డితమణ్డలాస్యం

రాసస్థితం రఘుపతిం సతతం భజామః ॥ ౧౩ ॥

శ్రీరత్నవేదివిపులీకృతమణ్డలాస్తః

కోటిప్రకారపరిక్ష్పప్రనిజప్రకాశమ్ ।

వామాఙ్గసఙ్గీసహజాస్పృహణీయ కేలిం
రాసస్థితం రఘుపతిం సతతం భజామః ॥ ౧౪॥

శ్రీమత్ప్రమోదవనకల్పితమణ్డలాబ్జ
సత్కర్ణికార్పితరమారమణైక మూర్తిమ్ ।
స్వస్వామిసీసమనువాఙ్మృతదీప్యరాసం
రాసస్థితం రఘుపతిం సతతం భజామః ॥ ౧౫॥

బ్రహ్మాన్ద్రశఙ్కరముఖత్రిదివాలయౌఘ
హస్తాముబ్బజచ్యుతసురద్రుమపుష్పవృష్టిమ్ ।
కోటిన్దుజిత్వరకిరీటమణిప్రభాఢ్యం
రాసస్థితం రఘుపతిం సతతం భజామః ॥ ౧౬॥

జయ జయ జయ సహజానందసనిర్భరనిజవిలాసమోహితబ్రహ్మాదిసురసంస్తాయమాన
కుటిల గోపాఙ్గనాజనకటాక్షనముద్రాభూతనూతనకన్దర్పశరలక్ష్మీకృతచిత్త
కున్దవనేశ్వరిమనోరథపూర్తిప్రభావప్రేమపరిపాలక సచ్చిదానన్దమయపరబ్రహ్మ
రస స్వాసన్తైకకన్ద సహజకల్యాణగుణనిధాన నమస్తే నమస్తే ॥ ౧౭॥

కిం తాప్వమశేషమతిసాక్షిణమర్థయామో
జానాసి సర్వమపి నః స్పృహణీయమర్థమ్ ।
అస్యైవ తావకవిలాసరసస్య నిత్యం
పాత్రాణి కిం నహి భవామ వయం స్మరార్తాః ॥ ౧౮॥

కిం వా సహస్ర జనురతితకోటిపుణ్య
వైష్ణుర్మ్యసిద్ధిసుహితేన నను త్వయైవ ।
దత్తామలభ్యవరభాజనతాముపేత్య నిత్యం
భజామ నిజవాఙ్మృతలాభతృప్తాః ॥ ౧౯॥

నో చేద్ వయం విరహపావకదగ్ధదేహః
స్నేహానుబంధమహిమోద్భృతమోక్షసౌఖ్యః ।
త్వత్పాదపద్మపదపీఠ సముపేత్య భూయో
జన్మాన్తరేపి కలయామ న కిఞ్చిదీష్టమ్ ॥ ౨౦॥

ఇతి తేషాం ద్విజేన్ద్రాణాం దణ్డకారణ్యవాసినామ్ ।
శ్రుత్వా విక్లవితం రామః ప్రహసన్నిదముక్తవాన్ ॥ ౨౧॥

శ్రీరామ ఉవాచ ।

సువిహితతపసో ముసీన్ద్రవర్యా
దహనసుతాః ఖలు దుర్లభోఽయమర్థః ।
శ్రుతిభిరపి మదేకకాముకీభిః
శతశతకల్పజనుస్తపస్వినీభిః ॥ ౨౨॥

తదపి మయి నివేద్య వాఙ్మతార్థే
యది న భవంత ఉపేతవాన్పితాః స్యుః ।
ఇదమపి న దదేత తద్భవదోఘ్య
దురధిగమోఽపి మయోపకల్పితోఽర్థః ॥ ౨౩॥

కృష్ణావతారరూపేణ సమనుక్రీడతా మయా ।
ఆగామిని భవే యూయం కృతకృత్యా భవిష్యథ ॥ ౨౪॥

కృష్ణో నామ మమైవాంశో జనితా నన్దగోకులే ।
తద్ద్వారా మాం సమాసాద్య ఫలితార్థా భవిష్యథ ॥ ౨౫॥

ఇయం చ సహజాశక్తిః సచ్చిదానందలక్షణా ।
తత్రైవాంశేన భవితా రాధానామ్ని మమ ప్రియా ॥ ౨౬॥

తయావిష్టాసు సర్వాసు సునరీషు రతిం భజన్ ।
విహరిష్యామ్యహం తత్ర దివ్యే వృన్దావనే వనే ॥ ౨౭॥

సీతా లోకస్య సామగ్రీ సమస్తా ఖలు తత్ర మామ్ ।
ఉపస్థాస్యతి విప్రేంద్రాః స్వస్వాంశేన వినోదకృత్ ॥ ౨౮॥

తావద్యాయం జాతవేదఃకుమారాః
శుద్ధప్రేమాణః సతతం మాం భజధ్వమ్ ।
ఈదృగ్ లీలాకారమీదృక్ స్వరూప
మీదృగ్భావం ప్రాప్సురోఽప్యైః ప్రసాదాత్ ॥ ౨౯॥

ఇతి తస్మాద్వరం లభ్యా దణ్డకారణ్యవాసినః ।
మునయస్తత్ర సిద్ధార్థాస్తస్థుర్థ్యానపరాయణాః ॥ ౩౦॥

ఏవం స రసికేన్ద్రస్య విలాసో రాససంజ్ఞతః ।
త్రైలోక్యం శోభయామాస కామతత్త్వేన జృమ్భితః ॥ ౩౧॥

నద్యః స్తబ్ధతయా తస్థుర్లతావృక్షాశ్చకమ్పరే ।
దద్రువుశ్చైవ పాషాణాః సాధ్యసత్త్వాని తత్యజః ॥ ౩౨॥

జహౌ శమ్భుః సమాధిం చ విశ్వకృద్విశ్వకల్పనామ్ ।

భ్రమణం శిశుమారాన్తస్తత్యాజ గ్రహమణ్డలమ్ ॥ ౩౩॥

సర్వే బభూవుః సహసా పరమానందనిర్వృతాః ।

రామరాసరసోన్మాదవాసితాఖిలవృత్తయః ॥ ౩౪॥

ఇతి శ్రీమదాదిరామాయణే బ్రహ్మభుశుణ్డసంవాదే రామరాసో నామ షష్ఠ్రింశోఽధ్యాయః ॥
౩౬॥

౩౪/౧౬౪౧

౦౩౭. జలవిహారవర్ణనం నామ సప్తత్రింశోఽధ్యాయః ।

బ్రహ్మోవాచ ।

సప్తత్రింశోఽధ్యాయః

తతః సన్వత్యశ్రమజాతభూయః

స్వేదామ్బులగ్నాన్మదకూల ఈశః ।

నిషేవ్య శీతం సురభి సమీరం

లీలావగాహాయ సరో జగమ ॥ ౧॥

తత్పుష్టతః పఙ్కజలోచనానాం తడిత్త్విషాం

స్వేదకణాస్రతీనామ్ ।

జగమ పక్ష్మిః ఖలు కామినీనాం

సఞ్చారిణీనామివ వల్లరీణామ్ ॥ ౨॥

తాసామను వ్రజస్తీనాం కింజీణీనూపురధ్వనిః ।

ఉద్బుద్ధరాజహంసౌఘశ్చక్రే కోలాహలం నిశి ॥ ౩॥

స్వచ్ఛాయ కుఞ్జవనవృక్షలతాతలేషు

తాసాం తనుద్యుతిభరేణ మహోద్ధతేన ।

ఆచ్ఛాద్య తాః సమజని ప్రకటం నిగూఢ

శృంగారకేలిసరసోగమనాధ్వమధ్యే ॥ ౪॥

ధమ్మిలకూటకుచకుమ్భనితమ్బుబిమ్బ

భూయో భరోద్వహనజశ్రమఖిన్నగాత్రాః ।

ఏణీదృశో రసికరాజనిపితసారాః

కష్టేన కేలిసరసీషు ప్రజగ్మరేతాః ॥ ౫॥

హేమత్విషాం పులిసభూమిషు సంస్థితానాం
తాసాం ముఖేన్దునివహేన పయోగతేన ।
సా రామకేలిసరసీ సహస్రైవ రేజే
సమూర్ణకోటివిధమణ్డలమణ్డితేవ ॥ ౬ ॥

దివ్యావతంసమణిదీధితివానితాభిః
శ్రీరామచన్ద్రచరణాబ్జనఖప్రభాభిః ।
తద్దివ్యకేలిసరసీసరసీరుహాణి
తత్కాలమేవ సవిలాసవికాసమాపుః ॥ ౭ ॥

తాసాం ముఖేన్దుశతశారదచన్ద్రికాభిః
ప్రోద్భాసితాని కిల కైరవిణాం కులాని ।
మజ్జోరమజ్జులనినాదభరేణ భూయో
నిద్రాయితా బుబుధిరేఽఖిలరాజహంసాః ॥ ౮ ॥

ఉత్తార్య భూషణభరం వసనాని చామూః
స్నానక్రియాసముచితాం తనుముద్వహన్త్యః ।
కాన్త్యైవ సంశుశుభిరే వ్రజవామనేత్రా
హైమ్యా లతా ఇవ విధూతదలా వసన్తే ॥ ౯ ॥

నిశేణికా పథర్పుణర్పుణితాతిమజ్జు
మజ్జోరశిజ్జోతవిమోహితరాజహంసాః ।
తాన్త్ర కేలిసరసీమవగాహనాయ
శ్రీరాఘవేన్ద్రరసికేన సహవతేరుః ॥ ౧౦ ॥

గమ్భీరనాభిషు డుమడ్డుమితానునాద
లీలావిధాయితజలోర్మిషు లోలమానాః ।
సద్యోభవాః శ్రియ ఇవామ్బునిధౌ లసన్త్య
ఉషామృభూపురభితో రఘువంశరత్నమ్ ॥ ౧౧ ॥

రామోఽపి తాః కరసరోరుహపత్రబద్ధ
వారామ్భరైః సరసిజానునిపాతధారైః ।
అభ్యుక్ష్యతిస్మ రతికేలినితాన్తతాన్తి
శ్రాన్తాన్మనః కమలవృన్దపరాగగర్భైః ॥ ౧౨ ॥

గోపాజ్ఞనాకుచతటీపరిలిప్తభూరి

కాశ్మీరచన్దనకురజ్జమదప్రవాహైః ।
వ్యామిశ్రితం సపది సారవమమ్బుతత్
త్రివేణీప్రవాహపదవీమవహత్ తదాసీమ్ ॥ ౧౩॥

వక్రత్విషా సరసిజాని దృశా ద్విరేఫాన్
గత్యా మరాలకులమూర్తికులం త్రివల్యా ।
తైవాలికాః స్ఫురదనుత్తమరోమపజ్జ్వల్య
ప్రాపుః పరాభవమనః స్థలనం సుసామ్యమ్ ॥ ౧౪॥

ఆలోడితం రఘువరేణ సరో విలోల
వీచీవిచాలితసరోజపరాగపూర్ణమ్ ।
రేజే తమాలకలికానుకృతే నిజాజ్ఞే
పీతామ్బరద్యుతిమవాప తదజ్ఞానైవ ॥ ౧౫॥

నీచైరతుల్యమధరీయమథోత్తరీయ
ముచ్చైః కుచేషు చ సకశ్చుకభావమశ్చుత్ ।
ఆన్దోలితం ప్రియకరైర్వృజకామినీనాం
కేలీసరోజలమనేకరుచా విరేజే ॥ ౧౬॥

గోపీ నితాన్తమవగాహ్యా సరోజలేఽస్మిన్
రామాఙ్కుసజ్జమవశాదమృతాదపీడ్యే ।
సమోభాగసజ్జమసముద్భవమజ్గసజ్గం
వ్యాప్య స్థితం శ్రమభరం ముముచుః సలీలమ్ ॥ ౧౭॥

మన్దానిలప్రచలతీరమహీరుహేభ్యః
సమ్పాతినీ వివిధసౌరభిపుష్పవృష్టిః ।
స్నాన్తీషు గోపతరుణీషు చిరం బభాసే
సంసూచ్యమానపురుషాయితవిక్రమేవ ॥ ౧౮॥

సర్వాః సమం ప్రియతమం కరయన్త్రికాభి
రాబధ్య వారిపటలం పరిషేచయన్త్యః ।
అమ్బోధరం స్వకిరణైరభితః కిరన్త్య
స్తారా ఇవ ద్యుతిభృతో గగనే విరేజః ॥ ౧౯॥

కాన్తోఽపి తాసు బహుధా కరయన్త్రబన్ధ
ధారాయితాని సలిలాని నితాన్తముక్షన్ ।
ప్రావృట్పయోద ఇవ కాఙ్కనవల్లరీషు

ధారాజలాని కలయన్ నితరాం రరాజ ॥ ౨౦॥

కాశ్చిత్పరస్పరముదీర్ణరసాః సయాథం
చక్రుః కరోత్కరబలైర్జలకేలియుద్ధమ్ ।
యాత్యైవ బిభ్రతి పరాభవమత్ర తాసాం
పక్షే స్వయం భవతి రాఘవసార్వభౌమః ॥ ౨౧॥

బిమ్బాధరామృతనిపాపరిరమ్భచుమ్భ
ముఖ్యైః కరైర్విరచితామ్బునియుద్ధ ఖేలః ।
నిర్జిత్య తాః సరసి సజ్కుచతీర్మృగాక్షీ
ర్జగ్రాహ ధావనకరీ రసికేన్ద్ర ఉచ్చైః ॥ ౨౨॥

తా ఏకసార్థమిలితా వనితా విజిత్య
తైవాలికానలిననాలగుజైర్నిబద్ధ్య ।
రామం త్రిలోకజనకం నయనాభిరామం
చుమ్భన్తి లాన్తి బహుశః పరిరమ్భయన్తి ॥ ౨౩॥

ఇత్థం పరస్పరమనేకవిధాం జలాన్తః
కేలీం విధాయ వనితాః సహ వల్లభేన ।
పద్మైరనేకవిధవర్ణవిరాజితైః
రూఢావిధానమతులం రచయామ్భభూవుః ॥ ౨౪॥

శ్రుత్యోర్విభూషణమకుర్వత కర్ణికాభిః
పద్మచ్ఛదైర్విరచయన్ కుచకఞ్చుకాని ।
కేయూరహారవలయాదిమృణాలికాభిః
స్వచ్ఛన్దమేవ విదధుర్వనితాః ప్రవీణాః ॥ ౨౫॥

ప్రత్యజ్ఞమేవమభిభూష్య సరోజహస్తా
ఉత్తేరురమ్బుజదృశః సరసీజలేభ్యః ।
కాన్తం నిషేవితమితాః పురుషోత్తమం తం
నేత్రోత్సవాః ప్రియసుఖా మితరూపసారాః ॥ ౨౬॥

తాసాం పురః కమలహారధరః సమన్తాత్
కింజల్కకల్పితమనోహర మాలికాద్యః ।
రామో మృణాలలతికారసనాభిరామో
రేజే మతఙ్గజ ఇవానుస్మతో గజిభిః ॥ ౨౭॥

ఇతి శ్రీమదాదిరామాయణే బ్రహ్మ భుశుణ్డసంవాదే జలవిహారవర్ణనం నామ
సప్తత్రింశోఽధ్యాయః ॥ ౩౭॥

౨౭/౧౬౬౮

౦౩౮. వనవిహారో నామ అష్టత్రింశోఽధ్యాయః ।

బ్రహ్మోవాచ ।

ఏవం కృత్వా జలక్రీడా రామో రమణపణ్డితః ।

వనక్రీడాం సమారేభే సహ వ్రజవధూజనైః ॥ ౧॥

పుష్పస్తవకరమ్యేషు లతావిటపవేశ్మసు ।

ఉచ్చావచేషు గుల్మేషు భూరుహేషు చ భూరిషు ॥ ౨॥

కాచిద్రఘుపతేరంసమవలమ్బ్య వ్రజాఙ్గానా ।

పుష్పాణ్యవచినోత్తిస్మ తుఙ్గవృక్షగతాన్యపి ॥ ౩॥

ఏకాధిమాలతీకుఙ్జోఽహసత్ కేనాపి హేతునా ।

అపరాఙ్గాలిమున్నీయ తస్థౌ పుష్పావలిప్పయా ॥ ౪॥

చన్ద్రికానిచయస్థానైర్వృజస్త్రీణాం ముఖేన్దభిః ।

దధుః సుమనసాం కేలిం భూరి వ్యాకోశపుష్పతామ్ ॥ ౫॥

చమ్పకానామభూద్ గ్లానిస్తాసాం భూరితనుత్విషామ్ ।

దూరాత్ప్రమత్తమధుపస్తోమైరాద్రీయమాణయా ॥ ౬॥

కణ్ఠకప్రకరాకీర్ణస్వర్ణకేతకకాననమ్ ।

విహాయ తాసామఙ్గాని భేజే భ్రమరమణ్డలి ॥ ౭॥

కర్ణేషు రోచయామాసుః కార్తస్వరగణానతః ।

అలయో వ్రజకాంతానామఙ్గసౌరభ్యనిర్వృతాః ॥ ౮॥

భూషయామాసురజ్జేషు రసాలతరుమఙ్గరీః ।

తాః సౌరభ్యవిశేషేణ బభూవుః పూరితాన్తరాః ॥ ౯॥

స్థూలైః ఫలైః సవక్షోజా వ్యాకోశకుసుమాన్వితాః ।

స్త్రీభిః సమాబభుఃకాశ్చిత్ప్రమోదవనవల్లయః ॥ ౧౦॥

అవలమ్బ్య ప్రియస్యాంసం చిన్వన్త్యః పుష్పధోరణీమ్ ।

విజిగ్యుర్లతీకాః కాంతా విటపాన్తరసఙ్గతాః ॥ ౧౧॥

నానావిధాని పుష్పాణి స్మరచాపశరాకృతీః ।
 అవచిక్యర్భూరుహేభ్యో లతాభ్యశ్చ వ్రజస్త్రియః ॥ ౧౨॥
 కదమ్బగోలకగ్రామమవచీయ వ్రజస్త్రియః ।
 వేణీర్విభూషయామాసుః ప్రాస్తస్తవకశాలినీః ॥ ౧౩॥
 సన్నాహ మజ్జులకారా వజ్జులద్రుమమజ్జురీః ।
 గణ్డయోర్మణ్డయామాసుర్విబధ్యా లకరజ్జుభిః ॥ ౧౪॥
 రసాలమజ్జురీరన్యాలకపాశైర్నివధ్య చ ।
 చక్రే కపోలయోర్భూషాం స్మరదర్పణదీప్తయోః ॥ ౧౫॥
 అన్యాశ్చ కర్ణికారౌఘైశ్చక్రః కర్ణేషు కర్ణికాః ।
 మోహనం ప్రియచిత్తస్య తదున్మానైవ సేహిరే ॥ ౧౬॥
 అతసీకుసుమైః కాశ్చిజ్జగుఃఘః కటిమేఖలాః ।
 గజముక్తాఫలస్థూలకిక్కిణీజాలశాలినీః ॥ ౧౭॥
 కాశ్చీఘ్రః ప్రకల్పయామాసుః కాశ్చిద్వక్తులదామభిః ।
 వలయాని ప్రకోష్ఠేషు భుజయోరఙ్గదాని చ ॥ ౧౮॥
 అన్యాశ్చ గుమ్ఫనాభిజ్ఞాః కాస్తస్వాస్తనివేశినః ।
 ఆకల్పాన్కల్పయామాసుః నాగపున్నాగకేసరైః ॥ ౧౯॥
 కాశ్చిత్ప్రియఙ్గుకలికాః కదమ్బకుసుమైః సహ ।
 సమ్మేల్య మాలికాం చక్రస్తుజ్గవక్షోజయోః స్రజః ॥ ౨౦॥
 క్రీడాపరాజితాః కాశ్చిచ్ఛాప్తేయకుసుమైః సహ ।
 సమ్మేల్య మాలికాం చక్రః ప్రియప్రేమవివర్ధినిమ్ ॥ ౨౧॥
 మాలతీకుసుమైరేవ కాశ్చిద్భూషాగణాన్యధుః ।
 కాశ్చిజ్జపాభిరేవాన్యాశ్చమ్మకైరేవ కేవలమ్ ॥ ౨౨॥
 కాశ్చిదాకల్పమాతేనుః పశ్చాచ్ఛరైః ప్రసూనకైః ।
 ప్రేయాంసం మోహయామాసుర్నిచాపలతా ఇవ ॥ ౨౩॥
 తాసామాకల్పసామగ్రీకల్పనాయ సమస్తతః ।
 ప్రమోదవిపినే తత్రావిరాసీత్ కుసుమాకరః ॥ ౨౪॥
 అనేకవర్ణకుసుమజాతిభిః సమలఙ్కృతః ।

కూజతోక్కిలభృగ్గోఘహృదుత్కణ్ఠావివర్ధనః ॥ ౨౫॥
 సాద్య (సద్యః ?) సమ్ముల్లవివిధపద్మజాతిసుఖప్రదః ।
 మధూకపల్లవస్తోమరజ్జ్వాతాష్టదిగన్తరః ॥ ౨౬॥
 స్మరప్రతాపసంజ్కాశశ్చలత్కింతుకరాజికః ।
 నిశాతకరపత్రాభవిస్ఫురత్కేతకచ్ఛదః ॥ ౨౭॥
 సువర్ణమాలతీజాలసంశ్చరన్మత్తషట్పదః ।
 కేతకీకాననోద్భూతపరాగాపూరితామ్బరః ॥ ౨౮॥
 రక్తశోకలతాసదృ సజ్జీతశుకసారికః ।
 ప్రియాలమజ్జారీధూలీధూసరీకృతదిక్తటః ॥ ౨౯॥
 సమన్తతః సమృద్ధివృత్తే వనాన్తః కుసుమాకరే ।
 ఆస్ఫాలయామాస ధనుర్నుదో మనసః సుతః ॥ ౩౦॥
 రామారామా హృతాకల్యా రామేణ సహ సజ్గతాః ।
 వసన్తే రేమిరే రమ్యం రతిరజ్గరసాత్మకమ్ ॥ ౩౧॥
 రసాలమజ్జారీవృన్దకల్పితోత్తంసనున్దరః ।
 రేమే చాత్మ విహారేణ రామో రమయతాంవరః ॥ ౩౨॥
 వనరాజిః పరిస్పృష్టా నీతమన్దసుగన్దయః ।
 ఆలిర్ఘజ్కారభవనాః పవనాన్తం సిషేవిరే ॥ ౩౩॥
 ప్రమోదవనకుజ్జోఘ కుసుమాకల్పమాలినీః ।
 లతా ఇవ సిషేవేఽసౌ కామినీః కాన్తభూరుహాః ॥ ౩౪॥
 సాన్ధకారేషు కుజ్జోఘ దృఙ్గిమీలనలీలయా ।
 చౌరో భూత్వా స్వయం రేమే రామో రామాసుఖప్రదః ॥ ౩౫॥
 కదాచిత్కామినీవృన్దైర్దృఙ్గిమీలనకృత్ప్రియః ।
 అన్యోన్యం రమయామాస రమణీః కృతకౌతుకాః ॥ ౩౬॥
 ఇత్థం జలస్థలవనేషు విహారశాలీ
 వ్యాలీభకోటిలనాసముదాయచిత్తః ।
 క్రీడాం చకార రఘువంశవిభూషణోఽసౌ
 శ్రీమాన్ ప్రమోదవనకుజ్జాలతాతలేషు ॥ ౩౭॥

ఇత్యేతదవ్యజరమణీగణేన సార్థం
యో చిక్రీడితమనిశం శృణోతి మర్త్యః ।
పూతాత్మా స నిజజనిం కృతార్థయిత్వా
చిల్లోకే వసతి సదా సముపైతి రామభక్తిమ్ ॥ ౩౮॥

ఇతి శ్రీమదాదిరామాయణే బ్రహ్మభుశుణ్డసంవాదే వనవిహారో నామ అష్టత్రింశోధ్యాయః ॥
౩౮॥

౩౮/౧౭౦౬

౦౩౯. రాసచచరితవర్ణనం నామ ఏకోనచత్వారింశోఽధ్యాయః ।

బ్రహ్మోవాచ ।
ఇత్థం ప్రియేణ ప్రతిలాల్యమానా
వ్రజస్త్రియస్తాః ప్రణయేనైవ బధ్ధాః ।
అలౌకికం భోగమవాప్య నిర్వృతా
న కిఞ్చిదప్రాప్తమితో మేనిరే తాః ॥ ౧॥

త్రైలోక్యమధ్యేఽథాధిక్యం యత్కిం
చిద్భోగవస్తు ప్రాప్యమథాప్యవాప్యమ్ ।
తత్ప్రాప్తం రామరామాభిరజ్ఞే
యావత్తత్తోదేతి చిత్తస్య వాఙ్మా ॥ ౨॥

ప్రతిక్షణం పాల్యమానాః ప్రియేణ
క్రీతేనేవ తేన పుంసాంవరేణ ।
ఆత్మానం లోకాధికం మన్యమానాః
సమాచకాఙ్క్షుః సహ జాయాః పదం యాః ॥ ౩॥

తద్వత్త్రివేదీశిరసాం రహస్యం
చిల్లోకస్థం పరమైశ్వర్యపాత్రమ్ ।
రూపం పూర్ణం బ్రహ్మణస్తత్పరం
యన్నిర్ణీయతే నేతినేతితివిద్భిః ॥ ౪॥

తా ఏకదా ప్రముదకాననమధ్యదీప్యత్
సౌవర్ణసౌధశిఖరేఽమలరత్నదీప్తే ।
అన్వాసితం సహజయైవ తయా రమణ్యః

ప్రేయాంసమేవ దదృశుః ఖలు శుక్లవర్ణమ్ ॥ ౫॥

ఏభిశ్చతుర్భిరపి శఙ్ఖగదాదిభిస్తే
రశ్రాన్తమాయుధవరైః సముపాస్యమానమ్ ।

మూర్తైః స్ఫురద్భిరణిమాదిక సిద్ధిసజ్జై
స్తద్వదభిగైశ్చ సకలైరనుమృగ్యమానమ్ ॥ ౬॥

త్రైలోక్యరచనాతీతైః పదార్థైః సకలైర్యుతమ్ ।

తావన్మాత్రే సౌధతలే కోటియోజనవిస్తరే ॥ ౭॥

తదప్యవైవ సామర్థ్యాద్ దృశ్యమానం చిదాత్మకమ్ ।

యద్రామపరమం స్థానం ధియా పశ్యంతి సూరయః ॥ ౮॥

దృష్టం తు సర్వగోపిభిస్తమసః పరమద్భుతమ్ ।

శుద్ధసత్త్వావ్యవహితం యద్రూపం బ్రహ్మణః పరమ్ ॥ ౯॥

తత్రైకదేశే దదృశుః సాకేతపురకల్పనామ్ ।

మథురాం ద్వారకాం చైవ శ్రీమదవృన్దావనం తథా ॥ ౧౦॥

తస్మిన్ సౌధతలే దృష్ట్వా విస్మయం పరమం యయుః ।

సాకేతనగరే తత్ర నృపం దశరథం తథా ॥ ౧౧॥

చతురస్తస్య రామాదీన్ కుమారాన్ దీప్తవర్చసః ।

జ్యేష్ఠస్య చ కుమారస్య రావణాద్యసురదీప్తిషః ॥ ౧౨॥

స్వప్రేయసో రామనామ్నః సవిధే స్వాత్మసంస్థితః ।

ప్రమోదవనసంయుక్తం దృష్ట్వాశ్చర్యం పరం యయుః ॥ ౧౩॥

మథురాయాం చ కంసారిం కేశవం లోకసుందరమ్ ।

అంశం శ్రీరామచంద్రస్య వీక్ష్య విస్మయమాగతాః ॥ ౧౪॥

శ్రీమదవృన్దావనే దివ్యే ప్రమోదవనస్యాంశకే ।

ఈదృగ్విధాభిర్ద్రిలాభిః ఖేలన్తం నన్దనన్దనమ్ ॥ ౧౫॥

ఈదృగ్రూపగుణాకారం ఈదృగ్భూషావిభూషితమ్ ।

ఈదృకేచ్ఛప్తావయోఽవస్థాసన్నివేశవిశేషితమ్ ॥ ౧౬॥

ఈదృక్పరికరోపేతం వీక్ష్య తా విస్మయం యయుః ।

అహో అయం స్వప్న ఉతేశమాయా

కింవాస్మదీయో మతివిభ్రమః స్యాత్ ।

కింవా కైశ్చిత్కృత్రిమం సమ్ప్రయుక్తం
యేనాస్మదీయం భ్రమతీవేక్ష్య చిత్తమ్ ॥ ౧౭॥

అథో అయం (ముం ?)త్రిగుణాతీతలోకం
చిత్తోకాఖ్యం తస్య భర్తుః ప్రాసాదాత్ ।
సచ్చిత్సుఖైకనిధిమగ్రగణ్యం వరేణ్యం
వయం ప్రపన్నాః శరణం తస్య తేన ॥ ౧౮॥

ఏతత్సాకేతనగరే పూర్వసిద్ధే నవాంశకమ్ ।
తత్కిన్ను పశ్యామ ఏవం సాకేతాఖ్యం మథురాయాం
కిం వా విమృష్యామో మథురాం సాకేతధామ్ని ।
కిం జానీమో ద్వారకాయామయోధ్యా
మయోధ్యాయాం ద్వారకాం వాపి కింస్వీత్ ॥ ౧౯॥

వృన్దావనే కిం ప్రమోదారణ్యమేతత్
ప్రమోదారణ్యే కిన్ను వృన్దావనం తత్ ।
చిత్రం హి సౌధస్య విశాలతేయం
యత్రానన్తో భాత్యసౌ కోఽపి దేశః ॥ ౨౦॥

అయం ప్రమోదవిపినే కిం విభాతి
కిం వైతస్మిన్ ప్రముదవనం చకాస్తి ।
దివ్యం స్వానన్దోఘం చిన్మయమప్రతర్క్యం
సత్త్వాతీతం శుద్ధసత్త్వాత్మకం చ ॥ ౨౧॥

అస్మాకం వై పురత ఇదం చకాస్తి
కిం వై స్థితం ధామ విష్వక్ప్రవాహమ్ ।
పశ్యామోఽత్ర ప్రేయసా సార్థమేతత్
స్వీయానాం వై వృన్దమానన్దయుక్తమ్ ॥ ౨౨॥

పశ్యన్త్యస్తా ఇత్థమగ్రే చలిత్వా
శ్యామం రామం దదృశుః పూర్వవచ్ఛ ।
తత్రాప్యేనం పరికరమాత్మనా సమేతం
గోప్యో వీక్షాఞ్చక్రిరే సాభ్యసూయమ్ ॥ ౨౩॥

సహజా (జే ?)యం తథా స్వామీ రూపాన్తరవిధానతః ।
ప్రేయసోఽత్యన్తవైషమ్యం దృష్ట్వా గోప్యోఽవదన్నితి ॥ ౨౪॥

దృష్టం క్వచిదహో ఆల్యః ప్రేయసోఽస్య ఫలాత్మనః ।

అతిధూర్తస్య మూర్తస్య కైతవస్యైవ కైతవమ్ ॥ ౨౫॥

తథాస్యయమసావత్ర కృత్వా రూపాన్తరగ్రహమ్ ।

ప్రేయసీం రమయత్యేనాం విజాతీయసుఖాత్మనా ॥ ౨౬॥

ప్రియో విశ్వసనీయోఽసౌ వైవ సఖ్యః కథఞ్చన ।

గుణక్రియాయాం వ్యక్తౌ వా యత్ప్రామాణ్యం న విద్యతే ॥ ౨౭॥

ఆరాధ్యోఽసౌ పునర్వృత్తే సహజానన్దలబ్ధయే ।

నో చేత్ప్రాణపరిత్యాగం కురుధ్వం మానవర్జితాః ॥ ౨౮॥

కో విశేషో మతస్తస్యామస్మత్సైభాగ్యధర్షణః ।

యద్యశీభావితో ధూర్తో రమత్యేకాన్తసంజతః ॥ ౨౯॥

ఇత్యన్యోన్యం సమామన్త్య దురాత్మానో దృఢవ్రతాః ।

ప్రమోదవనపీఠీషు దేహాన్ సన్త్యజ్య గోపికాః ॥ ౩౦॥

సహజామావిశన్ సర్వాః సత్త్వాన్తేన మృగీదృశః ।

ప్రియేక్షైకాన్తభోగాయ చక్రీరే కర్మ దుష్కరమ్ ॥ ౩౧॥

తావత్తాసాం శరీరాణి కాలశక్తిర్జుగోప చ ।

న మ్లానిర్న చ విక్లేదో బభూవ తత్ప్రసాదతః ॥ ౩౨॥

తతః స సహజానన్దశక్త్యా రేమే చ పూర్వవత్ ।

సమ్భోగవిప్రలమ్భాభ్యాం స్వస్వకాలోచితక్రియః ॥ ౩౩॥

సాప్యాచకాక్షే కాన్తస్య స్వరూపానన్దలబ్ధయే ।

తతః సాప్యవిశద్రామం తద్రూపానన్దలబ్ధిహృత్ ॥ ౩౪॥

పరమానన్దపాథోధిస్వభావచిద్యపుర్ధరమ్ ।

స్వరూపమాత్రనిరతం విరతం విషయగ్రహత్ ॥ ౩౫॥

సమమిత్రార్యుదాసీనమధ్యస్థద్వేష్యబాన్ధవమ్ ।

తం ప్రాప్య సహజాలక్ష్మీః పరబ్రహ్మస్వరూపిణమ్ ॥ ౩౬॥

న ప్రాపాతిశయానన్దం ప్రాప్తా న రతిజాం ముదమ్ ।

యత్ర సర్వే మహానన్దా ఏకీభూతా భవన్తి వై ॥ ౩౭॥

పరస్పరా న లక్ష్యన్తే గుణాః స్వార్థవివర్జితాః ।

మోక్షేతి నామ్నా విఖ్యాతాః కేవలం శూన్యరూపిణః ॥ ౩౮॥

తామవస్థాం గతో రామః కేవలం బ్రహ్మశబ్దభాక్ ।

సంయోగం వైవ జానాతి కేవలానన్దరూపధృక్ ॥ ౩౯॥

స్మృత్వా పూర్వవిలాసౌఘం విప్రలమ్భరసోఽభవత్ ।

తదా ప్రాణప్రియాం స్మృత్వా జజాగార మహారుజః ॥ ౪౦॥

క్వ యాతా మే ప్రియా సీతా చన్ద్రవక్త్రా చకోరదృక్ ।

అహో ప్రాణప్రియా సా మే హాహా ప్రాణప్రియా మమ ॥ ౪౧॥

క్వ గతా క్వ గతా దేవీ వజ్జచ్చయిత్యేవ మామపి ।

స్వరూపం విస్మృతం భాతి తాం వినా మృగలోచనామ్ ॥ ౪౨॥

తతో హృదయదేశాత్తు రామస్యానన్దరూపిణః ।

ఏకదూతీ సముదూభితా యా పురా దృష్టవిగ్రహా ॥ ౪౩॥

విలపన్తం తదా దృష్ట్వా ప్రాహ సత్వరమేవ సా ।

దూత్యువాచ ।

సర్వాస్తా ప్రజసున్దర్యో సీతామర్షవశజ్ఞతాః ॥ ౪౪॥

అస్యాః సుఖం పరిప్రాప్తం లిల్యురస్యాం చిదాకృతౌ ।

ఇయం త్వయి విలీనాభూతత్త్వం కిమనుశోచసి ॥ ౪౫॥

శృంగారస్యైవ సంహారకాలోఽయం సముపస్థితః ।

ఏతాసు లీనరూపాసు శూన్యం విశ్వం విభాతి మే ॥ ౪౬॥

శూన్యం ప్రమోదవిపినం శూన్యం సాకేతపత్రనమ్ ।

శూన్యం బ్రహ్మసుఖం వైవ త్వం శూన్యమివ లక్ష్యసే ॥ ౪౭॥

తస్మాత్త్వమధునా రామ ప్రాదుర్భావయ భామినీమ్ ।

యదా శృంగారరూపస్య జన్మ జాయేత పూర్వవత్ ॥ ౪౮॥

తతో రామో రతిం కర్తుమిచ్ఛాం చక్రే సనాతనీమ్ ।

ఇచ్ఛాం చక్రే స్వరూపం చ సచ్చిదానన్దవిగ్రహే ॥ ౪౯॥

ఏకోఽహం బహురూపేణ రంస్యే స్వానన్దశక్తిభిః ।

తతః ప్రాణప్రియా సీతా శ్రీమజ్జనకనన్దినీ ॥ ౫౦॥

హృద్దేశాత్ రామచన్ద్రస్య ప్రాదురాసీత్ సులోచనా ।

ప్రకాశయన్తీ హరితః స్వరుచా దీప్యమానయా ॥ ౫౧॥

సాబ్రవీత్తు పతిం ప్రేష్ఠా ప్రణయాలోకతత్పరా ।
 అహో త్వయి విలీనాపి విరహం లబ్ధవత్సహమ్ ॥ ౫౨॥
 క్షాయం తవ ముఖామ్భోజదర్శనప్రోద్భవో రసః ।
 క్వ చ స్వరూపానన్దాన్తర్లయజాః పరమా ముదః ॥ ౫౩॥
 ఉక్త్యప్తోఽపి మమాత్మ్యంతం బ్రహ్మానన్దో న రోచతే ।
 యథా త్వద్భజనానన్దో నిత్యమాస్వాదిమద్రసః ॥ ౫౪॥
 విప్రలమ్భో మయా జాతస్త్వయి కాన్త విలీనయా ।
 మయి లీనాస్తు తాఃసర్వాః కిం జానాసి వ్రజాఙ్గానాః ॥ ౫౫॥
 మయ్యమర్షపరా భూత్వా మత్పదం సక్లతాస్తు తాః ।
 ఇత్యుక్త్వా నిజహృద్దేశాత్ ప్రాదుర్భావితవత్ససౌ ॥ ౫౬॥
 తతః సమస్తాస్తా గోప్యో యథాపూర్వం బభాషిరే ।
 స్వాని స్వాని శరీరాణి జగృహుః పూర్వవత్తు తాః ॥ ౫౭॥
 ప్రణమ్య కాన్తం కాన్తాం చ ఇదం వచనమబ్రువన్ ।
 వయం త్వయా స్పర్ధమానా గతాస్త్యత్పదపీం సఖి ॥ ౫౮॥
 త్వదీయానన్దభోగాయ కిమర్థం త్వం లయం గతా ।
 పృథగ్భూతతయా స్థిత్యా సమ్భోగం నాచరః కుతః ॥ ౫౯॥
 సీతోవాచ ।
 ప్రియస్వరూపావాప్త్యై చ లీనా ప్రాగభవం ప్రియాః ।
 తతః శూన్యతయాతిష్ఠం నాన్వభూవం కిమప్యహమ్ ॥ ౬౦॥
 తతో విక్లవితా భూత్వా ప్రాదుర్భూతా పృథక్తయా ।
 యుష్మాభిర్మయి లీనాభిః కిం కృతం వామతోచనాః ॥ ౬౧॥
 యుష్మాకమేవ భోగార్థమహం జాతా పృథక్ ప్రభోః ।
 నానేనైక్యేఽపి వర్తేయం స్వరూపానన్దరూపిణీ ॥ ౬౨॥
 అతః పరం తు మాం యూయం నానుసూయతుమర్హథ ।
 సంహరః స్వాత్తదా సఖ్యః శృఙ్గారస్య రసేశితః ॥ ౬౩॥
 తస్మాత్స్వస్వాత్మమర్యాదాం న విలమిభుతుమర్హథ ।
 అహం ప్రియా భవత్సత్సతతం శర్మ బిభ్రతు ॥ ౬౪॥

అశక్యం న ప్రభోరస్య సర్వాసాం భోగభోజనే ।

యథా చన్ద్రస్య సర్వేషాం కుముదానాం ప్రకాశనే ॥ ౬౫॥

ఏనం హి సర్వభావేన సర్వా ఏవ భజన్వితీ ।

ఓమిత్యుక్త్వా తు తాః సర్వాః పూర్వవన్ముదమాప్నువన్ ॥ ౬౬॥

నిత్యరాసవిలాసాదీంశ్చక్రుః స్వప్రేయసా సహ ।

ఏవం విహరతస్తస్య ప్రమోదవిపినాన్తరే ॥ ౬౭॥

బహు సంవత్సరా జగ్ముర్ద్రివ్యతారుణ్యశాలినః ।

ప్రమోదవిపినద్వారే కదాచిల్లక్షణాదిభిః ॥ ౬౮॥

భ్రాతృభిః సహ సజ్జాతః సజ్జామోఽసురయూథపైః ।

తేషాం ప్రయుద్ధ్యతాం తత్ర ఉదతిష్ఠన్మహాన్ ధ్వనిః ॥ ౬౯॥

తం శ్రుత్వా రఘుశార్దూలో గోపికాః ప్రత్యువాచ హ ।

కోఽసౌ ధ్వనిః శ్రూయతేఽద్య ప్రమోదవిపినాద్భహిః ॥ ౭౦॥

ప్రాయో మే భ్రాతరః కేనాప్యాక్రాంతా సురవైరిణా ।

నియుద్ధన్యేవ సంరావః శ్రూయతే వ్రజయోషితః ॥ ౭౧॥

తత్ర గఛామ్యహం శీఘ్రం పునరేష్యామి వోఽన్తికమ్ ।

తతస్తాభిరనుజ్ఞాతో లక్ష్మణస్యాన్తికం యయౌ ॥ ౭౨॥

ఇతి శ్రీమదాదిరామాయణే బ్రహ్మభుశుణ్డసంవాదే రాసచచరితవర్ణనం నామ ఏకోనచత్వారింశోఽధ్యాయః ॥ ౩౯॥

౭౨/౧౭౭౮

౦౪౦. రామప్రయాణో నామ చత్వారింశోఽధ్యాయః ।

బ్రహ్మోవాచ ।

తత్ర గత్వా దర్శశాసౌ యుద్ధ్యంతం లక్ష్మణం పరి ।

భరతం చైవ శత్రుఘ్నం దానవైర్బలసంవృతైః ॥ ౧॥

ఆగతం రామమాలోక్య అభియుక్తాః పరైస్తు తే ।

లక్ష్మణో భరతోఽరిఘ్నా హర్షమాపురనుత్తమమ్ ॥ ౨॥

తతో రామసహాయాస్తే పరాన్ జిగ్ముశ్చ తత్క్షణాత్ ।

స్వస్థా భూత్వా తతో జ్యేష్ఠమూచిరే వచనం త్విదమ్ ॥ ౩॥

లక్ష్మణ ఉవాచ ।

స్వాగతం తే గుణాధీశ కార్యం సమ్పాదితం ప్రభో ।

సేవనాత్ కామరాజస్య కచ్చిత్ సమ్పూరితా స్పృహ ॥ ౪॥

త్వదాజ్ఞాతత్పరాః సర్వే వయం గోపగణైః సహ ।

ధేనురక్షాపరా నానాతీతవస్త్రైః స్మ వాసరాన్ ॥ ౫॥

ప్రత్యూహశ్చేహ సజ్జాతా బహవోఽప్యసురైః కృతాః ।

తేఽపి నీతాః క్షయం రామ త్వత్ప్రసాదజషా మయా ॥ ౬॥

ఏతా చ భ్రాతరో సమ్యగవర్తేతాం త్వదాజ్ఞయా ।

అథునా యత్తు కర్తవ్యం తదపి శ్రూయతాం పరమ్ ॥ ౭॥

రాజ్ఞా దశరథేన త్వమస్మాభిః సేవకైః సహ ।

ఆకారితోఽసి నీతిజ్ఞ వివాహార్థం వయోయుతః ॥ ౮॥

ధాత్రీగృహే వయం సర్వే జాతాః స్మ ధృతపుష్టయః ।

అథునా పితురాదేశాదయోధ్యాం యామ రాఘవ ॥ ౯॥

గజాశ్వరథసన్దోహాః పిత్రా నః ప్రేషితోఽనఘ ।

గజా ధ్వజపరిప్రౌఢాః స్వర్ణాలంకారశాలినః ॥ ౧౦॥

హేమపల్యాణీనశ్చైవ రథాశ్వాః సపరిచ్ఛదాః ।

సేవకాశ్చాపి బహవో నీతా దిగ్దేశభూమిపాః ॥ ౧౧॥

అస్మదానయనార్థాయ ప్రేషితాః సర్వభూభృతా ।

శ్రీమద్దశరథేనాస్మత్తాతేన ప్రవయోజషా ॥ ౧౨॥

ఆర్య త్వాం చ కృతోద్వాహం రాజ్యకార్యే నియోజ్య సః ।

ప్రియోఽస్మాకం పితృవృత్తిం వానప్రస్థం శ్రయిష్యతి ॥ ౧౩॥

తదార్య తత్ర సజ్గమ్య పితరో నన్దయామహే ।

ధాత్రీగృహే నివసతాం బహవో వత్సరా యయుః ॥ ౧౪॥

ఇదానీం పితృగేహస్య కుర్మోఽలంకారణం వయమ్ ।

కిం తైః సుతైర్యే న కుర్యుః పితృసన్తోషణక్రియామ్ ॥ ౧౫॥

జీవతో గేహసన్తోషో మృతే వా పారతౌకికః ।

ఏవముక్తస్తు తై రామ ఓమిత్యుచే వచః ప్రభుః ॥ ౧౬॥

అయోధ్యాం ప్రతిగచ్ఛామో నన్దయామః పితృనథ ।

తతస్తే కృతసంక్కులాంః ప్రయాణాయ పితుర్గుహే || ౧౭||

సుఖితాభ్యేన గోపన గవేన్యేణేదమిరితాః ||

హే రామ హే లక్ష్మణ భూరికర్మన్

హే శత్రుహన్ భరత పితుర్గుహం ప్రతి ।

కిం ప్రస్థితా యూయమితోఽధునా వ్రజే

కః పాలయిష్యత్యఖిలా అమూర్గాః || ౧౮||

ఏతాః ఖలు ప్రేమభరేణ యుష్మ

త్సమ్పాలితాః కఞ్చన విశ్వసంతి న ।

అహో ధర్మజా తత్క్షణాదేవ చామూ

ర్వినాశమేష్యంతి చ త్వద్వియోగాత్ || ౧౯||

అస్మాకం వా కాగతిస్తాత యుష్మ

త్ప్రేమామృతైకాశ్రయిణాం గోపకానామ్ ।

అయం వ్రజో వా ముఖదర్శనే క్వచి

త్పలార్థమప్యస్తరాయం న సోఢా || ౨౦||

క్రీతః ప్రేమా రాజపుత్రైర్భవద్భి

ర్లోకోఽత్రత్యః కాం గతిం లభ్యతేఽసౌ ।

క్వ యుష్మాకం మన్దిరే నః ప్రవేశో

భూమేరేకశ్చత్రఛాయాస్పదానామ్ || ౨౧||

యూయం తదేవం కర్తుమర్హంతి నైవ

ధర్మజ్ఞాతారః సత్కృపాసిన్ధుచిత్తాః ।

అనన్యభాజాం ఖలు నో యూయమేవ

చిత్తం విత్తం చేహ చాముత్రపూర్ణమ్ || ౨౨||

నాన్యం భజామో న చ సంస్మరామో

న చాశ్రయామో న చ వీక్షయామః ।

భవత్పదామ్భోరుహమత్ర నః పరం

పరం శరణ్యం శరణాగతానామ్ || ౨౩||

మాఙ్గల్యోవాచ ।

వత్స రామ భవతః ప్రణయేన

ప్రాయశో వ్రజజనోఽస్తి నిబద్ధః ।

అద్య కౌ గతిరముష్య భవిత్రీ
ప్రేషితే త్వయి చిరాత్కృతసంజ్ఞే ॥ ౨౪ ॥

జీవతాం ఖలు జనో భవతాసౌ
చాపదాం సముదయానపనీయ ।
అద్య కిం స న మరిష్యతి
యుష్మద్వక్త్రపూర్ణవిధుదర్శనహీనః ॥ ౨౫ ॥

యః ఖలు ప్రతిదినం త్వయా వినా
వర్తితుం క్షణమపి క్షమతే న ।
స త్వదాననవిలోకనం వినా
కీదృశీం గతిమవాప్స్యతి లోకః ॥ ౨౬ ॥

తత్పురీం ప్రతి న యాహి సామృతం
రామచన్ద్ర పితరావిహైవ తే ।
ఆగమిష్యత ఇదం వచనం నః
పాలయస్వ వరదేశ్వరేశ్వర ॥ ౨౭ ॥

ఏష గోపనృపతిస్త్యయా పరం
పుత్రితాం సముపగమ్య నిర్వృతః ।
వత్స రామ తదముష్య వియోగం
దాతుమర్హతి భవాన్న కదాపి ॥ ౨౮ ॥

గోపా ఊచుః ।
అయి మిత్రాణి నిబోధత రామసుమిత్రాతనయభరతశత్రుఘ్నః
యుష్మద్విరహ భయార్తిః కదాచిదపి నానుభూతపూర్వా నః ।
సమృతి భవతాం నగరే ప్రస్థానం శ్రూయతేఽస్మాభిః
దీర్ఘమజనిష్ఠ దుఃఖం ప్రాణాన్తాదప్యతీవ గరీయః ॥ ౨౯ ॥

అథ భవితా కిమతోఽగ్రే మిత్రవియోగేన మరణమస్మాక
మథవా పూర్వం మరణం తదను వియోగో భవతు భవాయ ॥ ౩౦ ॥

సార్థస్తదస్మాభిరా బాల్యాద్భవలం సుఖం లసితమ్ ।
తేషాం క్షణవియోగేఽపి కథం స్థాస్యామహే వయమ్ ॥ ౩౧ ॥

ఏషాం విలోకనేఽస్మాభిర్నిమేషోఽపి విగర్హితః ।
వహన్తో విరహం తేషాం కథం స్థాస్యామహే వయమ్ ॥ ౩౨ ॥

పానభోజనశయ్యాదౌ యైర్వినా న చ సంస్థితాః ।
 ఏప్రయోగే చిరం తేషాం కథం స్థాస్యామహేఽధునా ॥ ౩౩॥
 ఏషాం రాజకుమారాణాం తిష్ఠతాం రత్నవేశ్మసు ।
 దౌవారకైర్వయం రుద్ధా ప్రాప్స్యమః కిం ప్రవేశనమ్ ॥ ౩౪॥
 యావరాజ్యే స్థితో రామః కిన్త్వస్మాన్ సంస్మరిష్యసి (తి ?) ।
 ఇన్ద్రాదిదివిషద్యన్తో వన్దనీయపదామ్బుజః ॥ ౩౫॥
 ఏవమాలపతాం తేషాం వచాంస్యాకర్ణ్య గోపికాః ।
 అమీ వదంతి కిం తావదితి ప్రోచుః పరస్పరమ్ ॥ ౩౬॥
 తత్రైకాపి చ లోకేభ్యో రామయానం విజానతీ ।
 ప్రోవాచ గాఢధైర్యేణ నస్ఫుటద్భుదయా సతీ ॥ ౩౭॥
 అయి గోపా అహో ఆల్యః సర్వేఽపి నగరం ప్రతి ।
 ప్రస్థానం రామచన్ద్రస్య సమాచక్షత ఆర్తిదమ్ ॥ ౩౮॥
 అయం ఖలు పితృభ్యాం వై ధాత్రీగేహ చిరోషితః ।
 యావరాజ్యాభిషేకార్థమాహూత ఇతి శుశ్రుమః ॥ ౩౯॥
 ఏతే ఖలు నరేన్ద్రస్య కుమారా అగ్నివర్చసః ।
 రాక్షసానాం భయేనాత్ర గోపగేహ నివేశితాః ॥ ౪౦॥
 ఇహ తిష్ఠద్భిరేతైస్తు కతి దైత్యా వినాశితాః ।
 రాక్షసాః పూతనాద్యాస్తు వికటాద్యాశ్చ రాక్షసాః ॥ ౪౧॥
 రామేణ క్రీడతా సఖ్యః సద్య ఏవ వినాశితాః ॥
 త్రిలోకమధ్యే నరదైత్యదైవతాత్
 కుతోఽప్యమీషాం హి భయం న విద్యతే ।
 ఏతే ఖలు శ్మాతలసాధుపాలకాః
 కృతావతారాః పురుషోత్తమాః స్వయమ్ ॥ ౪౨॥
 యథా రామస్తథా లక్ష్మ యథా స భరతస్తథా ।
 యథైవ భరతో వీరః తథా శత్రుఘ్న ఉచ్చక్తేః ॥ ౪౩॥
 ఏతే స్వయం రుచా పూర్ణా భగవన్తో నరోత్తమాః ।
 పితృభ్యామితి విజ్ఞాయ సమాహూతాః స్వపత్తనే ॥ ౪౪॥
 జీవనే చాపి సన్దేహాః కిన్త్వస్మాకమతః పరమ్ ।

యేషాం క్షణేఽపి విచ్ఛేదో నానుభూతః కదాచన ॥ ౪౫॥

తేఽమి ప్రయాతాః స్వపురం ద్రష్టవ్యాః కథమక్షిభిః ।

ఇతి శ్రుత్వా సఖీవాక్యం సర్వాస్తా ప్రజయోషితః ॥ ౪౬॥

మూర్ఛితాః సహసా తత్ర నిపేతుర్ధరణీతలే ।

పతితాస్వాసు ధరణౌ మహాన్ కోలాహలోఽభవత్ ॥ ౪౭॥

తా ఏవోపచరన్తీనాం గభన్తీనామితస్తతః ।

దూతీనాం చ సఖీనాం చ సద్య ఏవ ప్రజాఙ్గణే ॥ ౪౮॥

తాలవృంతాని కురుత నాడి పశ్యత పశ్యత ।

ముఖేషు సలిలం దత్త కిఞ్చిత్పుచ్చత పృచ్ఛత ॥ ౪౯॥

అహో హి నిమిషత్యేషా శ్వసిత్యేషా తు కిఞ్చన ।

అహో కిఞ్చద్వదత్యేషా ఈషద్విస్ఫురితాధరా ॥ ౫౦॥

ఇత్యేవం వదతాం తత్ర జనానాం చ పరస్పరమ్ ।

తతశ్చిరాయ ప్రతిలబ్ధచేతనా

గవేన్ద్రఘోషస్య కురఙ్గలోచనాః ।

ప్రియ ప్రయాణశ్రవణేన కాతరా

పరం వచః ప్రోచురిదం పరస్పరమ్ ॥ ౫౧॥

అహో వయస్యాః ప్రతికూలదేవాః

క్వచిత్సమాకరితమీదృశం వచః ।

అయం ఖలు శ్వో నగరం ప్రయాతా

హూతః పితృభ్యాం యువరాజయోగ్యః ॥ ౫౨॥

తతః కథం జీవనమాప్నుయామః

కదాప్యనభ్యస్తవియోగవేదనాః ।

గతిస్మితాప్రేక్షణభాషణాదిభిః

సఖ్యోఽమునాకృష్టవశీకృతాంతరాః ॥ ౫౩॥

ఈదృగ్విపత్ క్వాపి కదాపి జన్మని

ప్రాప్తా నచాస్మాను యతః సుసంశయః ।

అహోఽమునా వర్షదవానలాదినా

ప్రాణాంతకేభ్యః కిము రక్షితా వయమ్ ॥ ౫౪॥

ఇత్యుక్త్వా సహసా గోప్యో గలత్కజ్జలకైశ్చలైః ।
కదమ్బకుసుమస్థాలైర్బహులైరశ్రువిన్దుభిః ॥ ౫౫ ॥

మమృజః కుచకాశ్మీరం దీర్ఘనిఃశ్వాసకమ్పితాః ।
యథా కథిత్వాద్దైర్యేణ ప్రాణాన్ సంరుద్య తస్థిరే ॥ ౫౬ ॥

ఇతి శ్రీమదాదిరామాయణే బ్రహ్మభుశుణ్డసంవాదే రామప్రయాణో నామ చత్వారింశోఽధ్యాయః
॥ ౪౦ ॥

౫౬/౧౮౩౪

Encoded and proofread by Vishal Pandey

——
Bhushundi Ramayanam Purvakhanda 031-040

pdf was typeset on September 27, 2024

——
Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

